

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ОБЛКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної теорії і суспільних наук

Соціологія та політологія:

збірник тестових завдань

для поточного і підсумкового контролю

і самостійної роботи здобувачів вищої освіти
денної і заочної форм навчання усіх спеціальностей

Миколаїв

2020

УДК 316:32
С69

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 16.11. 2020 р., протокол № 3

Укладачі:

І. М. Лесік – д-р філософії в економіці, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

М. С. Іванов – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Т. В. Березовська – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства Миколаївського національного аграрного університету

© Миколаївський національний аграрний університет, 2020

ЗМІСТ

Зміст	3
Передмова.....	4
Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін.....	5
Модуль 1. Соціологія	6
Тема 1. Соціологія як наука	7
Тема 2. З історії виникнення і розвитку соціології.....	9
Тема 3. Методика конкретно-соціологічних досліджень.....	13
Тема 4. Суспільство як соціальна система	16
Тема 5. Соціальна структура суспільства.....	19
Тема 6. Соціологія особистості.....	22
Тема 7. Соціологія праці та управління.....	25
Тема 8. Соціологія конфлікту та девіантної поведінки.....	29
Тема 9. Соціологія шлюбу і сім'ї.....	32
Тема 10. Соціології молоді.....	35
Тема 11. Соціологія освіти та виховання.....	38
Тема 12. Етносоціологія	41
Модуль 2. Політологія	45
Тема 1. Політологія як наука і навчальна дисципліна.....	45
Тема 2. Основні етапи розвитку світової політичної думки.....	49
Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні.....	52
Тема 4. Політика і влада. Механізми реалізації	55
Тема 5. Політичні системи і політичні режими	58
Тема 6. Держава як суб'єкт політики. Правова держава.....	62
Тема 7. Політичні партії та громадські об'єднання. Громадянське суспільство.....	66
Тема 8. Політичний процес та політична культура.....	69
Тема 9. Вибори і виборчі системи	72
Тема 10. Політичні еліти та політичне лідерство.....	75
Тема 11. Політичні конфлікти і політичні кризи.....	76
Тема 12. Міжнародні відносини. Геополітика.....	77
Питання для поточного контролю.....	78
Питання для підсумкового контролю.....	81
Список рекомендованих джерел.....	84

ПЕРЕДМОВА

Виклики сучасності ставлять перед соціологією та політологією все більше завдань, через загострення економічних, політичних, екологічних, демографічних й інших глобальних проблем суспільства. Причинами яких є протиріччя, викликані впливом національно-культурної, соціально-територіальної індивідуально-особистісної кризи, наслідками інформаційної революції, досягненнями генної інженерії й біотехнологій, зростанням соціальної диференціації регіонів світу, зміною загальної геополітичної картини світового простору тощо.

Зміни, що відбуваються, пред'являють більш високі вимоги до здатності сучасної людини адаптуватися до нових реалій суспільного життя. Практика показує, що властиві людині від народження біопсихологічні можливості освоєння природного й соціального світу є лише фундаментом становлення та соціалізації особистості.

Важливу роль у її формуванні відіграють виховання й освіта. Завдяки гуманітарним знанням і досвіду людина не тільки засвоює й зберігає створені попередніми поколіннями духовні багатства соціального світу, але й виробляє нові культурні цінності.

Гідне місце в ряді інших наук по праву займає соціологія та політологія. Подібно антропології, історії, економіці, психології, «соціологія та політологія» – це соціальна наука. Усі ці дисципліни використовують дослідження, щоб спробувати визначити різні аспекти людського мислення, дії та наслідків. Соціологія захоплива, тому що не залежить від того, на скільки соціологи здатні передбачати поведінку, відносини і життєві шанси людей. В більшості випадків вони не відповідають прогнозам. Як і «точні» науки, соціологія та політологія у значній мірі базується на систематичних дослідженнях, які слідують стандартним правилам наукового методу. Тобто, її методологічний аспект – це сукупність методів, принципів, прийомів і процедур пізнання навколишньої соціальної дійсності.

Основними принципами викладання та вивчення курсу соціології та політології є системність, єдність логічного та історичного, національного й загальнолюдського, суспільного та особистісного, теорії й практики, навчання і виховання.

Головне завдання даної дисципліни – опрацювання і викладення загальнотеоретичного і практичного матеріалу так, щоб відповідно до завдань соціологічної і політологічної підготовки спеціалістів будь-якого профілю надати їм необхідний рівень наукових знань для ефективної соціалізації та інтеграції у соціумі.

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

МОДУЛЬ 1. СОЦІОЛОГІЯ

ТЕМА 1. Соціологія як наука

План

1. Специфіка соціологічної системи знань. Об'єкт, предмет, категорії соціології.
2. Структура, метод і функції соціології.
3. Соціологія в системі суспільних і гуманітарних наук.

Мета – засвоїти сутність основних понять, розвинути уявлення про місце соціології в системі наукових знань, предмет соціології. Визначити структуру і функції соціології. Дослідити взаємозв'язок соціології з філософією, природними і суспільними науками.

Короткий зміст

Розвиток уявлень про місце соціології в системі наукових знань. Взаємозв'язок соціології з філософією, природними і суспільними науками. Специфіка взаємозв'язків соціології та наук про суспільство.

Сучасне розуміння об'єкта, предмета і методів соціології. Методологічні засади соціології. Загальні і спеціальні соціологічні теорії. Емпіричні засади соціології. Фундаментальні і прикладні проблеми соціології. Мікросоціологія і мікросоціологія.

Основні суспільні функції соціології як науки: пояснювальна, описова, інструментальна, інформаційна, прогностична, управлінська, світоглядна. Зв'язок соціології з проблемами управління соціальною сферою. Значення соціології для розв'язання соціально-економічних і політичних проблем модернізації незалежної України.

Термінологічний словник: соціологія, предмет і об'єкт соціології, категорії соціології, соціальний закон, соціологічний метод, структура соціології, загально-соціологічні теорії, спеціальні та галузеві соціологічні теорії, макросоціологія, мікросоціологія, емпірична соціологія.

Key words : sociology, social theories, social problem, social interest, social development, society, positivism

Тести

1. Кого можна вважати засновником соціології?
 - а) М. Вебер;
 - б) Платон;
 - в) Е. Дюркгейм;
 - г) О. Конт.
2. Яке визначення соціології більш точне?
 - а) соціологія - наука про суспільство;
 - б) соціологія вивчає поведінку людей;
 - в) соціологія - наука про виникнення, розвиток і функціонування соціальних спільнот і соціальних процесів, про соціальні відносини як механізми взаємозв'язку і взаємодії між цими спільнотами, між спільністю і особистістю;
 - г) соціологія вивчає механізми взаємодії між організаціями та соціальними інститутами.
3. Хто з науковців ввів у науковий обіг поняття «соціальна дія»?
 - а) О.Конт;
 - б) Г. Спенсер;
 - в) М.Вебер;
 - г) Е. Дюркгейм.
4. Хто з науковців розглядав суспільство як біологічний організм?
 - а) Г. Спенсер;
 - б) М. Вебер;
 - в) В. Паретто;
 - г) К. Маркс.
5. Як називається історично сформовані стійкі форми організації спільної діяльності людей?
 - а) соціальна група;
 - б) громадянське суспільство;
 - в) соціальний інститут;
 - г) соціальна спільність.
6. Яке визначення більш повно та коректно розкриває термін «суспільство»?
 - а) суспільство - це те ж, що і держава;
 - б) суспільство завжди збігається з територією певної країни, тому основний ознака - це географічні кордони;

- в) поняття «суспільство» збігається з поняттям «культура»;
 - г) суспільство - люди, взаємодіючі на окресленій території та мають загальну культуру.
7. Для якого типу суспільства характерна соціальна солідарність, згуртованість?
- а) масове суспільство;
 - б) індустріальне суспільство;
 - в) постіндустріальне суспільство;
 - г) традиційне суспільство.
8. Що, на думку Т. Парсонса, зберігає суспільство як стабільну систему?
- а) диференціація та інтеграція;
 - б) органічна солідарність, яка в процесі розвитку суспільства, прийшла на зміну механічної солідарності;
 - в) певні механізми і структури, які виконують функції адаптації, цілепокладання, інтеграції та підтримки зразка;
 - г) соціальні конфлікти, які згуртовують протиборчі сторони.
9. Ототожнення себе з іншим суб'єктом, групою, соціальним чином у процесі соціалізації називається ...
- а) соціалізація;
 - б) ідентифікація;
 - в) інституціоналізація;
 - г) пристосування.
10. Кого можна назвати агентами первинної соціалізації?
- а) сім'я;
 - б) школа;
 - в) вихователі;
 - г) трудовий колектив.

Тема 2. З історії виникнення і розвитку соціології

План

1. Історичні умови виникнення соціології. Огюст Конт та Герберт Спенсер – основоположники соціології.
2. Соціологія марксизму. Розвиток соціологічного позитивізму у другій половині XIX ст. Психологічна школа в соціології.
3. Інституціоналізація соціології на початку XX ст. Основні наукові парадигми й напрями сучасної соціології.

Мета – визначити роль взаємопов'язаних загальнонаукових, технологічних, соціально-економічних та соціально-політичних чинників у формуванні концепції соціології. Що являє собою конструйована О. Контом «соціальна теорія». В чому полягає сутність наукових істин О. Конта. Прихильником яких ідей був Г. Спенсер. У чому головна типологічна відмінність соціальних структур за Г. Спенсером. Розкрити сутність важливих структурних елементів суспільства, які за Марксом виступають об'єктивним джерелом саморозвитку суспільних систем. Розглянути найбільш поширені і популярні наукові соціологічні школи другої половини IX ст. та їх представників. Основні наукові парадигми й напрями сучасної соціології.

Короткий зміст

Найважливіші етапи становлення соціологічних знань: протосоціологічний, академічний, сучасний.

Передумови виникнення соціології як науки. Найдавніші форми відображення дійсності — міф та епос. Проблеми суспільства та соціального пізнання у працях античних мислителів: Демокрита, Платона, Аристотеля. Соціальні вчення Середньовіччя. Теологічні погляди на суспільство Августина Блаженного. Соціальні вчення в епоху Відродження. Соціальні утопії Т. Мора і Т. Кампанелли. Н. Макіавеллі та сучасні принципи соціального менеджменту. Знання про суспільство у XVII–XVIII ст. Теорія природного права та суспільного договору. Томас Гоббс. Становлення і розвиток соціології у XIX ст. Вплив позитивізму О. Конта та подальший розвиток науки. Органістська школа в соціології. Герберт Спенсер. Напрями в соціології: соціал-дарвіністський, расово-

антропологічний, географічний.

Соціальна теорія марксизму. Вплив психологічного напрямку на розвиток соціології XIX ст. Формальна соціологія Г. Зиммеля. Теорія соціальної дії та ідея «розуміючої соціології» М. Вебера. Теорія суспільних форм та поняття соціального факту, концепція «соціологізму» Е. Дюркгейма.

Особливості розвитку соціології у XX ст. Теорія функціоналізму.

Теорія соціального конфлікту. Дж. Хоманс і П. Блау про механізми соціального обміну. Символічний інтеракціонізм Ч. Кулі, К. Дж. Міда. Чикагська соціологічна школа про соціологію міста, проблеми соціальної екології, девіантну поведінку.

Соціологічні проблеми в психоаналізі З. Фрейда.

Формування емпіричної та індустріальної соціології.

Теорія соціальних змін в структурно-функціональній соціології Т. Парсонса. Р. Мертон про соціальну структуру й аномію. Інтегральна соціологія П. Сорокіна.

Основні соціологічні парадигми сучасної зарубіжної соціології.

Історія становлення та розвитку соціології в Україні. Спроби осмислення соціального буття за доби Київської Русі.

Ідеї природного права та суспільного договору XVI ст. С. Ориховського.

Внесок у розвиток соціальної теорії Г. Сковороди. Соціальні проблеми у творчості Т. Шевченка. Розвиток суспільно-політичної думки у XIX ст. М. Драгоманов, М. Костомаров, О. Потебня, І. Франко, М. Ковалевський. Соціологічні ідеї XX ст. М. Грушевський, М. Ліпінський, К. Грушевська.

Термінологічний словник: Соціальна фізика, соціальна статика, соціальна динаміка, органічна школа, еволюціонізм, лібералізм, соціальні класи, конфліктологічна школа, натуралістична соціологія, соціалдарвінізм, расово-антропологічна школи, концепція «дзеркального Я», розуміюча соціологія, феномен самогубства, школи соціальної екології, теорії соціальної стратифікації

Key words: Social Physics, Social Statics, Social Dynamics, Organic School, Evolutionism, Liberalism, Social Classes, Conflict School, Naturalist Sociology, Social Darwinism, Race-Anthropology School, Mirror Self Concept, Understanding Sociology, Suicide Phenomenon, Schools of Social Ecology, Social Stratification Theory.

Тести

1. Розвиток капіталізму, перехід до принципово нового типу суспільства, заснованого на індустріальному виробництві і законах ринкової економіки відноситься до передумов виникнення і розвитку соціології:
 - а) загальнонаукових;
 - б) технологічних;
 - в) соціально-економічних;
 - г) соціально-політичних.
2. Яка з наук, за класифікацією О. Конта, у ієрархії є найближчою за своїм предметом до соціології?
 - а) демографія;
 - б) етика;
 - в) філософія;
 - г) біологія.
3. Що за Г. Спенсером, який вважав, що взаємини між суспільними структурами подібні до взаємодії органів живого організму, виконувало роль судинної системи в суспільстві?
 - а) транспорт;
 - б) промисловість і землеробство;
 - в) торгівля;
 - г) армія.
4. Які структурні елементи суспільства, що мають певну самодостатність і ґрунтовність, взаємовплив і, взаємодія яких виступають об'єктивним джерелом саморозвитку суспільних систем, рушійним механізмом соціальних змін за К. Марксом є найбільш важливими?
 - а) структура соціальних класів, певні форми сім'ї;
 - б) мораль, право;
 - в) продуктивні сили та виробничі відносини;
 - г) політика, ідеологія.
5. Основи розвитку якої школи закладено К. Марксом?
 - а) органічної школи;
 - б) конфліктологічної школи;
 - в) расово-антропологічної школи;
 - г) школи соціал-дарвінізму.
6. З яких елементів, відповідно до предмету вивчення, за ідеєю Е. Дюркгейма має складатись соціологія?
 - а) соціальна морфологія, соціальна статика, соціальна фізіологія;

б) соціальна антропологія соціальна морфологія, соціальна фізіологія;

в) соціальна морфологія, соціальна фізіологія, загальна соціологія;

г) соціальна морфологія, соціальна динаміка, соціальна фізіологія.

7. Кого можна вважати засновником школи соціальної екології ?

а) Роберта Парка;

б) Ернста Берджесса;

в) Пітирима Сорокіна;

г) Талкотта Парсонса.

8. Хто, у рамках програми по вивченню міського життя, висунув гіпотезу «концентричних зон», що описує механізм формування соціально-неоднорідних і локальних спільнот у процесі зростання міста?

а) Роберт Парк;

б) Ернст Берджесс;

в) Пітирим Сорокін;

г) Талкотт Парсонс.

9. Хто з основоположників «американської індустріальної соціології» звернув увагу на роль неформальних, інтергрупових чинників в процесі виробничої діяльності, міжособистісних норм, цінностей, стандартів поведінки у трудовому колективі?

а) Роберт Парк;

б) Елтон Мейо;

в) Роберт Мертон;

г) Мішель Фуко.

10. Якому з найавторитетніших творців «теорії соціальної стратифікації» та «соціальної мобільності» належать роботи «Система соціології», «Соціальна та культурна динаміка»?

а) Роберт Парк;

б) Ернст Берджесс;

в) Пітирим Сорокін;

г) Талкотт Парсонс.

Тема 3. Методика конкретно-соціологічних досліджень

План

1. Поняття, види, етапи проведення соціологічного дослідження.
2. Програма соціологічного дослідження, її структура.
3. Методи збирання та обробки первинної соціологічної інформації.

Мета – вивчити та дослідити соціальні передумови виникнення емпіричної соціології; основні види конкретно-соціологічних досліджень; основні етапи соціологічних досліджень; об'єкт, предмет, програму дослідження; вибірку, наукову гіпотезу, робочу програму дослідження; вибірку у соціологічному дослідженні, види вибірки.

Короткий зміст

Співвідношення загально соціологічних і конкретно-соціологічних досліджень. Отримання факто фіксуємого знання як мета конкретної соціології. Соціальний факт як обґрунтоване знання про окремі фрагменти дійсності у визначених координатах простору-часу.

Види конкретно-соціологічних досліджень: розвідувальне, описове, аналітичне. Етапи проведення конкретно-соціологічного дослідження. Розробка програми дослідження.

Виконання методологічного розділу: формування проблеми, визначення мети та постановка задач дослідження, визначення об'єкта та предмета дослідження. Уточнення та інтерпретація понять, попередній системний аналіз об'єкта, розгортання робочих гіпотез.

Виконання процедурного розділу програми: розробка (визначення) стратегічного плану дослідження, обґрунтування систем одиниць спостереження, начерк основних процедур збирання та аналізу вихідних даних.

Проблема складання вибірки. Генеральна та вибіркова сукупність. Типи вибірки: випадкова, систематична, гніздова, стратифікована, багаторівнева. Репрезентативність вибірки. Типи шкал і правила їх побудови. Вимоги до дій соціолога на етапі збирання первинної інформації, підготовки її до обробки та аналізу.

Термінологічний словник: конкретно-соціологічне дослідження, соціальний факт, розвідувальне досліджування, описове дослідження, аналітичне дослідження, програма дослідження, проблема, проблемна ситуація, теоретична та емпірична інтерпретація понять, робоча гіпотеза, об'єкт дослідження, предмет дослідження, індикатор, вибірка, одиниця спостереження, генеральна сукупність, вибіркова сукупність, випадкова вибірка, гніздова вибірка, квотна вибірка, систематична вибірка, репрезентативність вибірки, методи соціологічного дослідження, спостереження, аналіз документів, опитування, анкетування, інтерв'ю, експерт-опитування, соціометрія, якісні методи соціології.

Key words : Sociological study, representative sample, hypothesis, questionnaire, interview, analysis of data.

Тести

1. З якою метою проводиться прикладне соціологічне дослідження?
 - а) підтвердження теорій;
 - б) спростування гіпотез;
 - в) підтвердження або спростування теорій, гіпотез;
 - г) підтвердження або спростування одержаної інформації.
2. Що є найважливішим соціологічним документом?
 - а) програма аналізу;
 - б) програма опитування;
 - в) програма дослідження;
 - г) програма звітування.
3. Анкета це:
 - а) структурно організований набір питань;
 - б) оцінка ситуації;
 - в) сума відповідей респондента;
 - г) структурно організований набір відповідей.
4. Анкетне опитування у співпраці - це:
 - а) заочний опитування;
 - б) поштовий опитування;
 - в) організаційне опитування;
 - г) заповнення анкети дослідником зі слів респондента.
5. У соціології поняття «соціальне» означає:
 - а) сукупність суспільних відносин даного суспільства,

інтегрована у спільній діяльності індивідами або групами індивідів в конкретних умовах місця і часу;

б) сукупність соціально-психологічних відносин, які залежать від людини, від її сприйняття та оцінки цих відносин;

в) різноманіття форм живих організмів, їх будова, функції, еволюції, індивідуальний розвиток і взаємини з навколишнім середовищем;

г) сукупність внутрішньогрупових процесів і явищ, які характеризують весь цикл життєдіяльності групи і його етапи.

6. Гіпотеза - це:

а) твердження про фактах, яке не має емпіричного чи логічного обґрунтування;

б) перевірене фактами знання;

в) теоретичне припущення;

г) версія.

7. Гіпотеза в соціологічному дослідженні - це:

а) формулюється на етапі збору матеріалу;

б) висувається після проведення дослідження;

в) висувається до проведення досліджень;

г) формулюється до збору матеріалу.

8. Група, на яку впливають експериментальним фактором - це:

а) контрольна група;

б) об'єкт експерименту;

в) експериментальна група;

г) досліджувана група.

9. Документ - це:

а) будь-який матеріальний предмет;

б) будь-яке висловлювання в усній або письмовій формі;

в) матеріальний предмет, спеціально створений;

г) засіб закріплення різними способами на відповідному матеріалі інформації про: факти, події.

10. Об'єкт соціометричного опитування:

а) мала контактна група;

б) команди, які працюють в екстремальних умовах;

в) великі соціальні групи;

г) окрема особина.

Тема 4. Суспільство як соціальна система

План

1. Поняття «суспільство» в соціології. Системні якості суспільства.
2. Основні структурні елементи суспільства як системи.
3. Проблема типологізації суспільств.

Мета - вивчити та дослідити соціальні процеси і соціальні зв'язки. Адаптацію і соціалізацію, співробітництво та соціальний консенсус. Роль соціального партнерства. Довіру і солідарність. Соціальні зміни, їх різновиди. Суспільний розвиток. Соціальний прогрес і регрес. Підходи щодо визначення критеріїв прогресу.

Короткий зміст

Суспільство як система. Структурні елементи суспільної системи. Соціальні підсистеми, їх елементи та взаємодія. Соціальна структура як предмет соціологічної теорії.

Поняття соціальної спільності. Етнічні спільності та їх сім'я як найдавніші форми соціальних груп. Касты, класи, соціальні прошарки та верстви. Соціальна нерівність. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність.

Соціальні процеси і соціальні зв'язки. Адаптація, соціалізація, співпраця, соціальний консенсус.

Термінологічний словник: соціальна система, соціальна спільність, соціальний інститут, соціальна організація, соціальний контроль, соціальна структура, соціальна група, великі і малі соціальні групи, реальні та номінальні групи, первинні та вторинні групи, соціальні відносини, соціальний процес, соціальні зміни, соціальний розвиток, модернізація, соціальний прогрес, культура, культурні цінності та норми, суспільний ідеал, типологізація суспільств, «відкрите» і «закрите» суспільства, традиційне, індустріальне, постіндустріальне (інформаційне) суспільство, модель соціального партнерства.

Key words : social group, interest, culture, civilization, requirement, motive, social strata, society, mobility.

Тести

1. Суспільство – це...

- а) послідовна зміна явищ суспільного буття;
- б) цілісне соціальне утворення, де основний елемент – люди, їх зв'язки та стосунки;
- в) особливі специфічні закони і закономірності суспільного розвитку;
- г) народний рух.

2. Статуси бувають:

- а) соціальні та особисті;
- б) інформаційні та попереджувальні;
- в) вказівні та особисті;
- г) інформаційні та соціальні.

3. Модель поведінки у відповідності зі статусом – це...

- а) суспільство;
- б) структура суспільства;
- в) соціальна роль;
- г) соціальна дія.

4. Економічні, політичні, сім'ї...

- а) соціальні інститути;
- б) соціальні факультети;
- в) суспільні методи;
- г) функції суспільства.

5. За рівнем соціальні системи розрізняють:

- а) інформаційні;
- б) високі;
- в) рандомізовані;
- г) міжособистісні.

6. Який компонент має соціальна структура?

- а) соціальні класи;
- б) соціальні відносини;
- в) соціальні зв'язки;
- г) соціальні процеси.

7. Соціальна структура – це:

- а) побудова суспільства вцілому;
- б) діяльність соціальних інститутів;
- в) залишки попередніх класів у новій суспільно-економічній формації;
- г) переміщення в горизонтальному та вертикальному напрямках.

8. Що являється ядром соціальної структури за К. Марксом?

- а) особливі процеси;
- б) класи;
- в) діяльність соціальних інститутів;
- г) групи.

9. Як зветься різновид малої групи, що характеризується високим рівнем солідарності її членів?

- а) вторинна група;
- б) первинна група;
- в) третинна група;
- г) соціальна група.

10. Як класифікують соціальні групи в залежності від кількості й умов внутрішньої групової взаємодії?

- а) малі, середні, великі;
- б) первинні, вторинні;
- в) локальні, місцеві;
- г) малі, середні й первинні, вторинні.

Тема 5. Соціальна структура суспільства

План

1. Поняття «соціальна структура». Різновиди соціальної структури.
2. Соціально-класова та стратифікаційна структура. Теорія соціальної мобільності.
3. Соціально-поселенська структура. Місто і село, проблема соціального дисбалансу.

Мета – вивчити та дослідити що являє собою соціальна структура. Розкрити характерні особливості понять: соціальний статус та соціальні ролі. Розкрити сутність основних різновидів соціальної структури, що вирізняються соціологами, та двох основних підходів до пояснення соціальної нерівності. Розглянути методології, які частіше за все використовують для вивчення феномену соціальної нерівності в соціології. З'ясувати що являє собою соціальна мобільність, які основні види мобільності. Що вивчає поселенська соціологія, як галузь загальносоціологічного знання. Якими важливими функціями визначається провідна роль міста у сучасному суспільстві. Що таке урбанізація. У чому вбачають позитивні та негативні наслідки урбанізації більшість дослідників міста. Що вивчає соціологія села? Які характерні особливості притаманні для сільського життя. Які проблеми притаманні сучасному українському селу. Які заходи допоможуть усуненню соціального дисбалансу між містом і селом.

Термінологічний словник: Соціальна структура, соціальний простір, соціальна стратифікація, соціальна мобільність, горизонтальна мобільність, вертикальна мобільність, групова мобільність, міжпоколінна мобільність, соціальна група, соціальний статус, соціальна роль, соціально-класове розшарування, соціальний клас, маргінальність, поселенська соціологія, соціально-територіальна спільність, місто, урбанізація, село

Key words : Social structure, social space, social stratification, social mobility, social status, social role, social class stratification, marginalization, city, urbanization, village

Тести

1. Сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою, упорядкованих стосовно одне одного соціальних груп, спільностей, верств, а також модель їх взаємовідносин – це:
 - а) соціальний простір;
 - б) соціальна структура;
 - в) соціально мобільність;
 - г) соціальна стратифікація.
2. Положення, місце індивіда у соціальному просторі, яке обумовлене сукупністю обов'язків, функцій, прав, повноважень, форм і обсягів винагород, норм поведінки і що закріплюються законодавством, або з допомогою традицій, норм моралі, релігії, суспільними стереотипами
 - а) соціальна роль;
 - б) соціальна мобільність;
 - в) соціальний статус;
 - г) соціальна стратифікація.
3. Який різновид соціальної структури у сучасному суспільстві значною мірою, відносно виду основного заняття, обумовлює загальне соціальне положення індивіда чи групи?
 - а) соціально-стратифікаційна структура;
 - б) соціально-поселенська структура;
 - в) соціально-етнічна структура;
 - г) соціально-професійна структура.
4. Який з підходів вважає, що нерівність, відносини панування й підкорення є неприродними, деструктивними, такими, що провокують неухильні соціальні конфлікти та аномалії?
 - а) конфліктний;
 - б) функціональний;
 - в) телеологічний;
 - г) психологічний.
5. Досить великі групи людей, які виокремлюються на основі неоднакового становища щодо важливих соціальних позицій, котрі визначають їхні життєві шанси, соціальні претензії та можливості спільно діяти – це:
 - а) соціальна нерівність;
 - б) соціальний клас;
 - в) соціальні можливості;
 - г) соціальна мобільність.

6. За необхідності макросоціологічного аналізу які параметри включає обсяг влади?
- а) дохід;
 - б) власність;
 - в) повноваження;
 - г) престиж.
7. Сукупність соціальних груп, що мають досить високий престиж, рівень економічної свободи і забезпеченості, можливості професійного, посадового просування, значні стійкі доходи, належний рівень освіти – це:
- а) середній клас;
 - б) вищий клас;
 - в) нижчий клас;
 - г) середній клас та вищий клас.
8. Прикладом горизонтальної мобільності є:
- а) проходження військової служби ;
 - б) отримання диплому про вищу освіту;
 - в) проходження курсів з підвищення кваліфікації;
 - г) зміна роботи, наближеної до місця проживання.
9. Соціально-економічний процес зростання міст, міського населення, поширення міського способу життя на все суспільство – це:
- а) інтеграція;
 - б) урбанізація;
 - в) деградація;
 - г) гармонізація.
10. Соціально-просторова форма організації життя суспільства, тип поселення, в якому переважна більшість мешканців зайнята в аграрному виробництві – це:
- а) заповідник;
 - б) полігон;
 - в) село;
 - г) місто.

Тема 6. Соціологія особистості

План

1. Основні поняття соціології особистості. Особистість в системі соціальних відносин.
2. Соціальна структура і типологія особистості.
3. Соціалізація особистості: поняття, основні етапи.

Мета – дослідити такі питання як типи соціальної поведінки і соціальний контроль. Процес соціалізації особистості. Етапи соціалізації. Зміст механізмів адаптації та інтеріоризації індивіда. Значення ідентифікації у формуванні особистості. Основні чинники соціалізації. Міжособистісні та внутрішні конфлікти особистості. Типології особистості. Нормативна, модальна та маргінальна особистість. Гармонійний, традиційний, технократичний і неадаптований типи особистості.

Короткий зміст

Людина і суспільство. Соціальна природа людини. Поняття особистості та її структура. Механізм детермінації поведінки особистості (потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, настанови).

Основні форми життєдіяльності людини у сучасному суспільстві. Поняття «соціальний статус», «соціальна роль». Типи поведінки і соціальний контроль.

Термінологічний словник: індивід, особистість, індивідуальність, соціалізація, адаптація, інтеріоризація, агенти соціалізації, потреби, класифікація потреб, інтереси, ціннісні орієнтації, механізми ідентифікації, соціальні настанови, соціальний тип, соціальний статус, природні та досягнуті соціальні статуси, соціальна роль, рольове очікування та рольове виконання, престиж, життєва позиція, життєвий шлях, життєвий стиль особистості, нормативна, модальна та маргінальна особистість.

Key words : person, identity, individual, social adaptation, social status, interiorization.

Тести:

1. Що таке індивідуальність?

- а) це психологічні особливості особистості;
- б) це детермінуюча поведінка суб'єкта;
- в) це поведінкова активність людини;
- г) це особливості діяльності суб'єкта;

2. Індивід-це ...

- а) цілісність соціальних властивостей людини.
- б) носій загальних властивостей;
- в) прагнення особистості відрізнятись від інших людей;
- г) окремо взята людина як носій певних біологічних властивостей,

притаманних людству як виду.

3. Що таке «творча компетентність»?

- а) умова прояву креативних здібностей;
- б) синтез уяви;
- в) синтез перевтілення (емпатії);
- г) пізнання дійсності;

4. Особистість є об'єктом дослідження:

- а) біології;
- б) психології;
- в) політології;
- г) хімії.

5. Однією із ознак особистості є:

- а) потреби;
- б) самовідтворення;
- в) автономність;
- г) цінності.

6. Що є важливим соціальним параметром?

- а) соціальний статус;
- б) аналітичне дослідження;

в) визначення мети та завдання;

г) визначення інформації.

7. Якого дослідника прийнято вважати засновником ієрархічної теорії потреб?

а) Маркс;

б) М. Вебер;

в) Дж. Локк;

г) А. Маслоу.

8. Коли починається формування соціальних рис у людини?

а) з моменту народження;

б) з моменту повноліття;

в) з 16 років;

г) починаючи зі школи.

9. Як називається внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до дії ?

а) мрія;

б) мотив;

в) потреба;

г) інтерес.

10. Комплексний процес засвоєння індивідом певної системи норм і цінностей – це:

а) ресоціалізація;

б) соціалізація;

в) інтеранція;

г) інституціоналізація.

Тема 7. Соціологія праці і управління

План

1. Предмет і основні категорії соціології праці і управління.
2. Соціально-трудова відносина і процеси.
3. Соціальні інститути і спільності у сфері праці.
4. Соціологія управління і менеджмент: відмінність та взаємозв'язок предметів дослідження.

Мета – визначити місце соціології праці в системі наук про працю, предмет соціології праці, роль і місце праці в суспільстві. Розглянути предмет соціології управління. Етапи становлення соціології управління. Класичні теорії управління. Сучасні погляди на управління: суб'єкти управління; структурно-функціональний аналіз управління; управлінські відносини (структура, види, ефективність); характер, зміст принципи і функції управління; управлінські рішення і їх класифікація; зміст етапів управлінського циклу; соціологічні методи розробки управлінського рішення. Основні проблеми соціального управління та їх структурно-функціональний аналіз. Соціально-управлінське рішення.

Короткий зміст

Соціологія праці як частина соціологічної науки. Місце соціології праці в системі наук про працю. Предмет соціології праці.

Роль і місце праці в суспільстві. Праця як основна сфера формування, розвитку, задоволення матеріальних і соціальних потреб, інтересів працівників і груп населення. Праця як одна з основ соціально-економічного статусу в суспільстві, важливий критерій соціальної диференціації. Місце праці в соціальному способі життя. Закономірність трудової поведінки. Мотиви трудової діяльності та стимулювання. Основні поняття та категорії соціології праці: «характер праці», «зміст праці», «соціальні форми праці», «ставлення до праці», «культура праці». Специфіка соціологічного підходу до вивчення праці. Нові форми організації праці в умовах переходу до ринкових відносин і приватизації.

Предмет соціології управління. Етапи становлення соціології управління. Класичні теорії управління. Сучасні погляди на управління: суб'єкти управління; структурно-функціональний аналіз

управління; управлінські відносини (структура, види, ефективність); характер, зміст принципи і функції управління; управлінські рішення і їх класифікація; зміст етапів управлінського рішення; соціологічні методи розробки управлінського рішення. Основна проблема соціального управління і його структурно-функціональний аналіз. Соціальне управлінське рішення.

Термінологічний словник: праця, зміст праці, умови праці, зайнятість, безробіття, соціологія праці, соціологія управління, суб'єкти праці, соціально-трудова відносини, соціально-трудова процеси, соціальні інститути в сфері праці, соціальне управління, людський фактор, трудовий колектив, мотиви трудової діяльності, менеджмент, об'єкт соціології праці та управління.

Key words : work, working conditions, labor collective, employment, unemployed, employees, employer.

Тести:

1. Об'єктом соціології праці та управління є:
 - а) соціальні верстви, соціальні інститути в сфері праці;
 - б) праця як суспільно значуще явище, як процес реалізації і відтворення здібностей, знань та умінь особи;
 - в) соціально-трудова відносини;
 - г) соціально-трудова процеси, соціальне управління ними.
2. Сукупність соціально-економічних, санітарно-гігієнічних організаційних та соціально-побутових чинників, які впливають на працездатність і здоров'я працівника – це:
 - а) організація праці;
 - б) зміст праці;
 - в) умови праці;
 - г) суб'єкти праці.
3. Діяльність людини, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, яка є джерелом доходу – це:
 - а) зайнятість;

- б) умови праці;
- в) зміст праці;
- г) трудовий колектив.

4. Соціальне явище, викликане низькими темпами економічного зростання, змінами у структурі економіки а також кількісним зростанням потенційної робочої сили – це:

- а) соціальна роль;
- б) соціальна нерівність;
- в) соціальна можливість;
- г) безробіття.

5. Фізичні або юридичні особи, які є власниками засобів виробництва і наймають на роботу осіб, здатних надавати необхідні послуги праці – це:

- а) роботодавці;
- б) наймані працівники;
- в) держава;
- г) органи місцевого самоврядування.

6. Перехід соціальних систем, об'єктів, явищ, їх елементів і структур, зв'язків, взаємодій і відносин з одного стану в інший, зокрема виникнення або зникнення тих чи інших соціальних явищ, їх елементів – це:

- а) соціально - трудові відносини;
- б) соціально - трудові процеси;
- в) соціальні зміни;
- г) соціальних явища.

7. Соціальний процес, що полягає у зіткненні протилежних інтересів індивідів, груп або прагнення до задоволення однакових інтересів за допомогою засобів, якими інші групи чи індивіди хочуть реалізувати власні інтереси – це:

- а) свівробітництво;

- б) суперництво;
- в) партнерство;
- г) конфлікт.

8. Організована, стандартизована і узгоджена форма суспільних відносин, орієнтована на задоволення соціально значимих потреб – це:

- а) соціальна роль;
- б) соціальна спільнота;
- в) соціальний інститут;
- г) соціальна структура.

9. Сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою упорядкованих соціальних спільнот, груп, а також відносин між ними – це:

- а) соціальна організація;
- б) соціальна спільнота;
- в) соціальний інститут;
- г) соціальна структура.

10. Основний різновид соціальних спільнот об'єднаних за змістом – це:

- а) соціально-класові, соціально-етнічні, соціально-демографічні соціально-професійні, соціально-територіальні;
- б) тимчасові, нестійкі, середньостійкі, стійкі;
- в) великі, малі, середні;
- г) жителі міста, жителі села, жителі певних регіонів.

Тема 8. Соціологія конфлікту та девіантної поведінки

План

1. Соціологія конфлікту.
2. Структура, функції та механізм соціального конфлікту.
3. Біхевіоризм як наука про поведінку. Девіантна поведінка.

Мета – вивчити сутність соціології конфлікту, розглянути конфлікт як соціальним явище, вивчити розгортання його в просторі та часі визначити його межі. Дослідити структуру конфлікту, його елементи. Розглянути механізм соціального конфлікту його стадії. Вивчити суть біхевіористської соціології і теорії соціального обміну. Розглянути диспозиції особистості.

Короткий зміст

Специфіка соціологічного аналізу конфліктів. Класичні теорії конфлікту (Р. Дарендорф, Л. Козер). Соціальні функції та наслідки конфліктних ситуацій. Типологія соціальних конфліктів. Компроміс як оптимальний спосіб виходу із конфліктної ситуації. Управління конфліктами.

Соціальний зміст девіантної (відхиленої) поведінки. Позитивні та негативні відхилення. Причини та обумовленість девіантної поведінки молоді. Поняття соціальної аномії (Е. Дюркгейм).

Термінологічний словник: Соціологія конфлікту, соціальний конфлікт, гострота конфлікту, тривалість конфлікту, межі конфлікту, інцидент, ескалація, кульмінація, консенсус, компроміс, поведінка, біхевіоризм, диспозиція особистості, референтна група, девіантна поведінка, конформізм, інновація, ритуалізм, ретретизм, заколот

Key words : social conflict, incident, escalation, compromise, behaviorism, deviant behavior.

Тести:

1. Коли сформувалась галузь соціології, яка вивчає сутність, зумовленість, наслідки та управління конфліктом як соціальним явищем?
 - а) наприкінці XIX ст.;
 - б) наприкінці XX ст.;
 - в) на початку XIX ст.;
 - г) на початку XXI ст.
2. Ступінь зіткнення інтересів, глибина суперечностей учасників конфліктної взаємодії – це:
 - а) тривалість конфлікту;
 - б) соціальний конфлікт;
 - в) гострота конфлікту;
 - г) межа конфлікту.
3. Застосовуючи конфліктологічну парадигму до всього історичного розвитку, хто з науковців бачив лише один варіант його розв'язання – соціальний вибух і революцію?
 - а) К. Маркс;
 - б) Г. Зіммель;
 - в) Л. Козер;
 - г) Т. Парсонс.
4. Структурний компонент диспозиції що характеризує емоційну оцінку об'єкта:
 - а) конативний;
 - б) когнітивний;
 - в) перспективний;
 - г) афективний.
5. Позитивним наслідком девіантної поведінки може бути:
 - а) презирство до праці;
 - б) жага до наживи;
 - в) національно-визвольна боротьба;
 - г) втеча від соціальної дійсності.

6. Пасивне прийняття стандартів поведінки, безумовне визнання існуючих порядків, норм, правил, схилення перед авторитетами – це:
- а) конформізм;
 - б) інновація;
 - в) ретретизм;
 - г) заколот.
7. Девіантна поведінка, яка допускає згоду з певною культурною метою, але заперечує засоби її досягнення, які схвалюються соціально – це:
- а) конформізм;
 - б) інновація;
 - в) ретретизм;
 - г) заколот.
8. Представник психологічного підходу пояснення девіації:
- а) Чезаре Ламброзо;
 - б) Роберт Мертон;
 - в) Зігмунд Фрейд;
 - г) Говард Беккер.
9. Мислителі минулого, що намагались дати психологічне пояснення девіації, підкреслювали вагомість аналізу яких загальних проблем?
- а) культ, цінності;
 - б) відсутність норм та розрив між завданнями суспільства і засобами їхнього досягнення;
 - в) наявність тих, хто оцінює людину з точки зору девіації;
 - г) розумові дефекти, психопатія, недоумкуватість.
10. Яку поведінку пояснює шкода заподіяна лише особі і не відповідає загальноприйнятим соціально-моральним нормам?
- а) деструктивну;
 - б) асоціальну;
 - в) протиправну;
 - г) адекватну.

Тема 9. Соціологія шлюбу та сім'ї

План

1. Поняття шлюбу та сім'ї.
2. Соціальні функції сім'ї.
3. Проблеми та тенденції розвитку сучасної сім'ї.

Мета – вивчити сутність соціології конфлікту, розглянути конфлікт як соціальним явище, вивчити розгортання його в просторі та часі визначити його межі. Дослідити структуру конфлікту, його елементи. Розглянути механізм соціального конфлікту (процес його розвитку), його стадії. Вивчити суть біхевіористської соціології і теорії соціального обміну. Розглянути диспозиції особистості.

Короткий зміст

Поняття шлюбу і сім'ї. Виконання шлюбу і сім'ї. Історичні та сучасні форми шлюбно-сімейних відносин. Типи та види сім'ї: бездітна, багатодітна, повна, неповна, проста, складна, гомогенна, гетерогенна. Авторитарна, демократична. Функції сім'ї: репродуктивна, виховна, господарсько-побутова, регулятивна, дозвільна тощо. Спосіб життя сім'ї і розвиток суспільства. Культура спілкування в сім'ї. Сім'я і особистість. Професійна і соціальна діяльність жінки і сім'я. Становище чоловіка в сім'ї. Розподіл обов'язків в сім'ї. Сімейні конфлікти та їх типологія. Стабільність сім'ї.

Підготовка молоді до шлюбу. Дошлюбна поведінка і установки молоді. Вибір шлюбного партнера, формування сім'ї. Проблема співжиття. Причини та мотиви розлучень. Сім'я і проблема алкоголізму, протиправної аморальної поведінки дорослих. Виховання дітей в неблагополучних сім'ях. Сімейні традиції, свята та звичаї. Роль національної культури в збагаченні духовного світу сім'ї.

Проблема забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у суспільстві в контексті досліджень гендерної соціології.

Термінологічний словник: соціологія сім'ї, сім'я, шлюб, життєвий цикл, розлучення, репродуктивна поведінка, гендерна соціологія, фемінність, моногамія, полігамія, полігінія, поліандрія, ендогамія, екзогамія, гетерогенність, егалітарність, авторитарність, нуклеарна сім'я, неповна сім'я, розширена сім'я, маргінальна сім'я, дистантна сім'я, співжиття, демографія, сексизм, гендер.

Key words : family, marriage, monogamy, polygamy, sexism, gender, demography.

Тести:

1. У типології «за часом існування сім'ї» яка є сім'єю похилого віку?

- а) яка існує від 3 до 10 років.
- б) яка існує від 10 до 20 років;
- в) яка існує більше 20 років;
- г) яка існує більше 50 років.

2. У типології «за кількістю членів сім'ї» якою є сім'я з двома дітьми?

- а) багатодітною;
- б) одnodітною;
- в) малодітною;
- г) бездітною.

3. Яка з функцій соціології сім'ї спрямована на відновлення фізичних та моральних сил членів сім'ї?

- а) рекреаційна.
- б) соціалізаційна;
- в) комунікативна;
- г) репродуктивна;

4. У типології «за рівнем благополуччя сім'ї» якою буде сім'я, яка може реалізувати практично всі свої потреби самостійно, часто за рахунок платних послуг?

- а) благополучною;
- б) успішною;
- в) маргінальною.
- г) кризовою;

5. Яку з тенденцій сучасних шлюбно-сімейних відносин в Україні можна вважати позитивною?

- а) рівноправність, добровільність шлюбу;
- б) проживання подружніх пар без оформлення шлюбу;
- в) зменшення розмірів сім'ї;
- г) зменшення кількості повторних шлюбів.

6. Яку назву має шлюб між однією жінкою і декількома чоловіками?

- а) полігамія.

- б) поліандрія;
- в) моногамія;
- г) полігінія;

7. Об'єктом соціології сім'ї є:

- а) мала соціальна група, соціальний інститут, що регулює відтворення людини;
- б) процесі становлення і функціонування сім'ї;
- в) процесі розвитку сім'ї.
- г) закономірності та специфічні соціальні відносини, що виникають між сім'єю і суспільством;

8. У якій функції проявляється соціальна сутність шлюбу через виробництво засобів до життя та їх розподіл і споживання?

- а) економічній;
- б) духовно-психологічній;
- в) культурній.
- г) моральній;

9. Історично змінна соціальна форма стосунків між чоловіком і жінкою, через які суспільство впорядковує і санкціонує їхнє статеве життя, визначає подружні та батьківські права й обов'язки – це:

- а) виховання;
- б) сім'я;
- в) шлюб;
- г) відтворення.

10. Яку назву має шлюб між одним чоловіком і кількома жінками?

- а) моногамія;
- б) полігінія;
- в) поліандрія;
- г) полігамія.

Тема 10. Соціологія молоді

План

1. Сутність соціології молоді.
2. Предмет, об'єкт та функції соціології молоді.
3. Соціологія молоді у системі соціальних і гуманітарних наук.
4. Основні поняття соціології молоді.
5. Молодіжна проблематика у вітчизняній соціології.

Мета – вивчити тему соціологія молоді, її відмінність від інших галузевих теорій, визначити основні структурні елементи соціології молоді, основні риси, що характеризують специфіку ключового поняття «молодь», дослідити молодіжні проблеми у вітчизняній соціології.

Короткий зміст

Характеристика специфічної галузі соціології, що вивчає вікові ознаки індивідів і соціальних груп, вікову структуру суспільства і закономірності їх розвитку. Взаємозв'язок цієї галузі з психологією, демографією, медициною, педагогікою, етикою, правом.

Проблема становлення соціальної зрілості молоді, соціальної адаптації, набуття освіти, соціально-професійної підготовки, початку трудової діяльності, утворення молодого сім'ї.

Соціально-економічні проблеми молоді (матеріальної забезпеченості, власне житло, дозвіллієві можливості, відстороненість від управління, інші). Державна молодіжна політика і її зміст та напрями.

Термінологічний словник: ювенологія, соціологія молоді, молодь, юність, тінейджер, соціальна зрілість, молодіжна субкультура, дозвілля, інфантилізація, маргінальність, акселерація, конкубінатні стосунки, соціальні девіації, соціальна нерівність, Інтернет-залежність, авторитет, репутація.

Key words : youth, teenager, youth subcultures, credibility, reputation, dependence

Тести:

1. Наука про юність та різноманітні особливості молоді – це :
 - а) соціологія;
 - б) ювенологія;
 - в) психологія;
 - г) політологія.
2. Який з рівнів, на основі накопиченого матеріалу та нової соціологічної інформації, сприяє поглибленому розумінню молодіжних проблем, розкриттю їх тісного зв'язку з проблемами суспільства?
 - а) загальнометодологічний;
 - б) спеціально-теоретичний ;
 - в) емпіричний;
 - г) підготовчий.
3. Об'єкт соціології молоді – це :
 - а) молодь, як велика соціально-демографічна група, яку виділяють на підставі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального стану, соціально-психологічних особливостей;
 - б) понятійно-категоріальний апарат для визначення сутності молоді, специфіки її життєдіяльності в суспільстві;
 - в) процеси формування політичних, моральних, професійних та естетичних інтересів і позицій;
 - г) механізм формування свідомості молоді, співвідношення біологічного та соціального, а також чинників, які впливають на свідомість і поведінку людини.
4. Яка з функцій соціології молоді пов'язана з виробленням сучасних методик комплексного вивчення молодіжних проблем, встановленням ефективних механізмів, забезпеченням тісного зв'язку дослідницьких інститутів, лабораторій з державними і громадськими структурами, що працюють з молоддю?
 - а) методологічна;
 - б) прогностична;
 - в) управлінська;
 - г) практична.
5. Яка з функцій соціології молоді реалізується через науково обґрунтовані методи та форми діяльності державних, громадських установ щодо регулювання соціальних процесів у молодіжному середовищі?

- а) методологічна;
- б) прогностична;
- в) управлінська;
- г) практична.

6. Яка з наук досліджує вікові особливості свідомості та поведінки молоді, вікові зміни у структурі особистості, процес акселерації, динаміку інтелектуального, емоційного розвитку тощо?

- а) демографія;
- б) психологія;
- в) педагогіка;
- г) історія.

7. Який вік молоді, притаманний визначенню «тінейджер» у англomовних джерелах?

- а) від 12 до 18 років;
- б) від 13 до 19 років;
- в) від 11 до 17 років;
- г) від 12 до 16 років.

8. Якою є вікова межа молоді з урахуванням сучасних тенденцій, що відображають об'єктивні процеси в розвитку людства?

- а) від 16 до 30 років;
- б) від 11 до 25 років;
- в) від 14 до 35 років;
- г) від 18 до 35 років.

9. Юність – це:

- а) фаза між дитинством і зрілістю;
- б) фаза між народженням і дитинством;
- в) фаза між дитинством і старістю;
- г) фаза між дитинством і дорослістю.

10. Які роки пов'язані з новою хвилею інтересу українських вчених до молодіжної проблематики, активізацією досліджень у різноманітних напрямках, залученням значної кількості наукових колективів ?

- а) 90-ті роки ХХ ст.;
- б) 80-ті роки ХХ ст.;
- в) 70-ті роки ХХ ст.;
- г) 60-ті роки ХХ ст.

Тема 11. Соціологія освіти та виховання

План

1. Сутність та специфічність соціології освіти та виховання
2. Функції соціології освіти та виховання
3. Структура, напрями освіти та виховання
4. Гуманізація освіти та виховання

Мета – вивчити тему соціологія освіти та виховання, її відмінність від інших галузевих теорій, основні риси, що характеризують специфіку ключового поняття «освіта», дослідити різновиди, мету та інститути освіти, визначити відмінності ліберального та консервативного напрямку системи освіти.

Короткий зміст

Поняття соціології освіти. Самоосвіта. Ефективність освіти і методи її соціологічного аналізу. Соціальні функції освіти (культуротворча, виховна, регулятивна щодо соціально класового балансу суспільства, інтегруюча науку з виробництвом). Проблеми поведінки людини у царині освіти як напрям соціології освіти. Засоби вивчення суспільних потреб в сфері освіти та їх закономірності розвитку.

Кризові явища в системі освіти. Оновлення змісту і організаційних підвалин освіти. Державна національна програма «Освіта XXI ст.» про місце і роль освіти у розбудові незалежної України. Аграрна освіта: стан, проблеми, необхідність посилення зв'язку з виробництвом. Покращення професійної підготовки майбутніх фахівців сільського господарства.

Термінологічний словник: освіта, виховання, ліберальний напрям, консервативний напрям, магістр, аспірантура, гуманізація, соціалізація, моніторинг, цінності, норми, престиж соціальний, андрагогіка, вимога, дискусія, екстернат, звичка, заохочення, знання

Key words : education, humanization, knowledge, magistracy, andragogy, family, raising.

Тести:

1. Освіта – це :

- а) специфічний вид фізичної або інтелектуальної активності, яку здійснюють з метою змагання, поліпшення здоров'я, прагнення до удосконалення і слави, покращення навичок;
- б) один із найдавніших соціальних інститутів, складне і багатоманітне суспільне явище, сфера передачі, освоєння і перероблення знань, умінь, навиків і соціального досвіду;
- в) мистецтво організації звуків і тиші для створення художніх образів;
- г) наука і мистецтво проектування будівель, а також власне система будівель та споруд, які формують просторове середовище для життя і діяльності людей відповідно до законів краси.

2. Об'єкт соціології освіти – це :

- а) сфера освіти у сукупності індивідів, груп людей, спільнот, організацій та інститутів, які залучені до соціальних відносин, що виявляються у процесі навчання;
- б) система взаємодії освіти з іншими сферами суспільного життя;
- в) стан і динаміка соціокультурних та соціально-психологічних процесів у сфері освіти;
- г) механізми, технологія, характер, спрямованість навчальної діяльності.

3. З ряду яких елементів складається система освіти ?

- а) дошкільної, шкільної, професійної, спеціальної;
- б) шкільної, загальноосвітньої, професійної, спеціальної;
- в) дошкільної, загальноосвітньої, професійної, спеціальної;
- г) загальноосвітньої, професійної, спеціальної, вищої.

4. Який різновид освіти забезпечує фундаментальну науково-галузеву, загальнокультурну і практичну підготовку, відповідно до інтересів, покликання, здібностей, вдосконалення професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів?

- а) позашкільна освіта та виховання;
- б) післядипломна освіта;
- в) самоосвіта;
- г) вища освіта.

5. Який різновид освіти забезпечує подальший розвиток дитини як особистості, формування загальнолюдської моралі, фізичне та

розумове вдосконалення, набуття необхідних знань, умінь, прояв нахилів, здібностей, професійне та життєве самовизначення ?

- а) позашкільна освіта та виховання;
- б) професійно-технічна освіта;
- в) загальна середня освіта;
- г) самоосвіта.

6. Яка з наук досліджує вікові особливості свідомості та поведінки молоді, вікові зміни у структурі особистості, процес акселерації, динаміку інтелектуального, емоційного розвитку тощо?

- а) демографія;
- б) психологія;
- в) педагогіка;
- г) історія.

7. Організації системи освіти підтримуючи консервативний напрям має на увазі?

- а) поновлення церковно-приходської освіти;
- б) жорсткий розподіл за соціальною належністю і рівнем інтелекту;
- в) демократизація та «зрівнялівка» в системі освіти;
- г) розгалуженість освітніх закладів системи.

8. Якою була кількість вищих навчальних закладів в Україні на початку 90-х років?

- а) 813;
- б) 659;
- в) 156;
- г) 328.

9. Яку частку займає платна система навчання в усіх державних вищих навчальних закладів сучасної України?

- а) 53%;
- б) 15 %;
- в) 65%;
- г) 45 %.

10. Чому, на думку фахівців, дорівнює безпосередній результат навчання при найпростішій класичній методології навчання і відповідно найскладнішій технології?

- а) 0;
- б) 25%;
- в) 50%;
- г) 100%.

Тема 12. Етносоціологія

План

1. Предмет дослідження етносоціології.
2. Зміст і особливості існуючих концепцій етногенезу, націй.
3. Національне відродження України як проблема соціології нації.

Мета – вивчити чим спричинена особлива актуальність досліджень етносоціології та які головні проблеми вона вивчає. В чому полягає особливості етносу, нації як соціальних груп. Визначити основні проблеми національного відродження України. Чим небезпечні явища етноцентризму та ксенофобії. Охарактеризувати зміст та практичні висновки дискусій про різновиди націоналізму. Дослідити які негативні наслідки спричиняє радикалізація політичного націоналізму (дискримінація етнічних меншин, сепаратизм, шовінізм, ксенофобія).

Короткий зміст

Етносоціологія як спеціальна соціологічна теорія. Виникнення, основні проблеми та методи дослідження. Проблеми етногенезу та походження націй. Основні парадигми етногенезу: соціобіологічна, еволюційно-історична, інструментальна, конструктивістська.

Поняття етносу, народності, нації. Історичні, соціально-економічні, політико-правові та загальнокультурні чинники формування націй. Національна держава як ефективна організаційна форма реалізації докорінних інтересів титульної нації. Національна ідея, націоналізм, його різновиди. Громадянський та етнічний націоналізм.

Національно-етнічні процеси та відносини. Проблема врегулювання міжетнічних конфліктів. Складність етнонаціональних процесів в Україні. Принципи міжнаціональних відносин у правових документах ООН, інших міжнародних правових актах. Роль етнічної самоідентифікації в процесі соціалізації особистості, її соціальної діяльності та самоутвердженні. Економічні, політичні, соціокультурні та соціопсихічні чинники етнічної ідентичності. Етнонаціональні та громадянські ідентичності населення. Соціально-етнічна структура українського суспільства. Особливості національного характеру та ментальності української нації. Проблеми національного відродження

в Україні. Становлення української громадянської нації. Громадянська позиція та патріотизм українців.

Термінологічний словник: етносоціологія, плем'я, етнічна спільнота, етнос, нація, націогенез, консолідація, націократія, етнічна група, національні інтереси, політика, свідомість, переконання, історичне минуле, мораль, солідарність, гідність, толерантність, менталітет, традиції, інтернаціоналізм

Key words : nation, solidarity, dignity, traditions, self-identification, tolerance, mentality.

Тести:

1. Етносоціологія – це :

а) наука про найбільш загальні принципи та засади чуттєво-духовної взаємодії людини з навколишнім світом, які забезпечують гармонійність цієї взаємодії та можливість закріплення світовідчуття в художніх моделях та уявленнях про довершене;

б) наука, що вивчає найбільш загальні суттєві характеристики і фундаментальні принципи реальності і пізнання, буття людини, відносини людини і світу;

в) наука, що досліджує походження, суть і функції різноманітних етнічних спільнот з метою виявлення основних тенденцій їх утворення, розвитку та взаємозв'язків з іншими етносами, а також механізми їх входження у систему соціальних відносин;

г) наука про закономірності виникнення політичних явищ, про способи і форми їх функціонування, про методи управління політичними процесами, про державу, політичну свідомість.

2. Коли вперше був впроваджений у науковий обіг зарубіжної соціології термін «етносоціологія»?

а) у 30-х роках ХХ ст.;

б) у 40-х роках ХХ ст.;

в) у 50-х роках ХХ ст.;

г) у 60-х роках XX ст.

3. Хто вперше запровадив у науковий обіг термін «етносоціологія» ?

а) В. Старосольський;

б) О. Мотиль;

в) М. Грох;

г) Р. Турнвальд.

4. Яка з функцій етносоціології здійснює систематичний опис і накопичення матеріалу про етнонаціональні спільноти і групи?

а) функція соціального планування;

б) теоретико-пізнавальна функція;

в) описово-інформаційна функція;

г) прогностична функція.

5. Яка з функцій етносоціології передбачає трансляції знань, набутих іншими соціо-гуманітарними науками щодо етнонаціональних процесів?

а) критична функція;

б) інтеграційна функція;

в) світоглядна функція;

г) прогностична функція.

6. Який з теоретичних підходів до визначення суті етносів полягає у твердженні, що етносів і націй насправді не існує, що це – сконструйовані інтелектуальною елітою чи вченими поняття?

а) конструктивістський підхід;

б) психологічний підхід;

в) інструментальний підхід;

г) соціобіологічний підхід.

7. Який з теоретичних підходів визначає сутність етносу з еволюційно-енетичних позицій, як природну форму існування людини, як живий організм з певними віхами розвитку?

а) інструментальний підхід;

б) еволюційно-історичний підхід;

- в) конструктивістський підхід;
- г) соціобіологічний підхід.

8. Специфічна природно-соціальна і антропологічна стала спільнота людей, яка виникає і розвивається на основі єдності природно-ландшафтних умов, кровної спорідненості, мови, особливостей зовнішнього вигляду, спільної культури і релігії, яка володіє самоусвідомленням себе як соціальної солідарності і відмежуванням себе від інших спільнот – це:

- а) нація;
- б) етнос;
- в) плем'я;
- г) раса.

9. Поліетнічна соціальна спільнота людей, що історично склалася, яка виникла і розвивається на основі спільності їх території, економічних зв'язків, особливостей національної самосвідомості, психічного складу, єдиної уніфікованої мови в її літературній формі, поліфонічної культури з своєю системою цінностей і символів, державно-правового регулювання усіх сфер життєдіяльності – це:

- а) нація;
- б) етнос;
- в) плем'я;
- г) раса.

10. Яке з тверджень в сучасну добу економічного життя має тенденцію?

- а) національні явища поволі втрачають своє значення і нація поступово відмирає;
- б) нація є прогресивною формою суспільства;
- в) нація ще далеко не вичерпала усіх своїх внутрішніх ресурсів розвитку;
- г) нації втратила своє значення і у своєму розвитку людство досягло своєрідних безнаціональних форм об'єднання.

МОДУЛЬ 2. ПОЛІТОЛОГІЯ

Тема 1. Політологія як наука і навчальна дисципліна

План

1. Зародження політології, її складові.
2. Об'єкт, предмет, методи політології.
3. Категорії політології та її функції.

Мета – дослідити етапи виникнення політології як окремої наукової дисципліни, взаємозв'язок політичної науки з іншими науками про суспільство. Вивчити специфіку предмету та методів політичної науки, категоріальний апарат політології, основні національні школи і проблемні підходи сучасної західної політології, завдання політології як навчальної дисципліни у політичному розвитку сучасної України.

Короткий зміст

Виникнення політології як окремої наукової дисципліни. Взаємозв'язок політичної науки з іншими науками про суспільство. Специфіка предмету та методів політичної науки. Категоріальний апарат політології. Основні національні школи і проблемні підходи сучасної західної політології. Завдання політології як навчальної дисципліни у політичному розвитку сучасної України.

Термінологічний словник: політика, політологія, конституювання, інтереси, групи інтересів, класократія, об'єкт політології, предмет політології, методи політології, категорії.

Key words : Political Science, nature of power, administration, international law, ideology

Тести

1. Термін «політологія» утворено з двох грецьких слів «politikē» і «logos», що в перекладі означає:

- а) «політична галузь»;
- б) «політична історія»;
- в) «наука про політику»;
- г) «вчення про політику».

2. Що є предметом політології?

- а) реальні політичні процеси;
- б) вивчення природи і сутності політичної влади, зміст і механізми здійснення;
- в) методи політичних досліджень;
- г) функції політології.

3. Політологія – це:

а) це галузь знань про політику, закони функціонування і розвитку політичного життя держави і суспільства, що відбивають процес включення соціальних груп, особистостей у діяльність з вираження політичних інтересів і політичної влади;

б) це наука яка вивчає політичну історію різних країн світу;

в) впорядкована сукупність політичних інститутів, політичних відносин, ідей, норм і традицій, спрямованих на здійснення політичної влади, керування та регулювання суспільно - політичних процесів;

г) це наука яка забезпечує політичну стабільність, вироблення політичного курсу, що відповідає потребам максимально широких верств населення або потребам підтримки політичного панування класу власника.

4) Соціологічний метод політології акцентує увагу на:

- а) політичних явищах і процесах в часі і просторі, аналізує

політичні зміни в контексті зв'язку минулого, сьогодення і майбутнього;

б) вивченні взаємодії політичних інститутів: права, держави, політичних партій і рухів, аналізує формальні правила прийняття політичних рішень;

в) виробленні ідеального політичного порядку і необхідність підведення під нього реально існуючих відносин;

г) залежності політики від соціальних факторів: економіки, ідеології, культури, соціальної структури, на взаємодії соціальних груп, кожна з яких переслідує свої власні інтереси.

5. Категорії політології можна умовно поділити на дві групи:

а) загальнонаукові суспільствознавчі та спеціальні політологічні;

б) історичні та сучасні;

в) суспільні та політичні;

г) ідеологічно історичні та наукові.

6. Хто з цих мислителів виділив та обґрунтував політичну науку як відносно самостійну галузь суспільного знання?

а) Б.Спіноза;

б) Н.Макіавеллі;

в) Ж.–Ж.Руссо;

г) Т.Гоббс.

7. Яка із функцій політології пов'язана з розвитком політичної культури громадян, з формуванням в них здатності адекватно представляти свої права та можливості свідомої участі в політичному житті

а) теоретико-пізнавальна;

б) прогностична;

в) соціалізаційна;

г) прикладна.

8. У якому році за ініціативою ЮНЕСКО було організовано

Міжнародну асоціацію політичних наук?

- а) 1948;
- б) 1857;
- в) 1876;
- г) 1985.

9. У якому навчальному закладі у 1857 р. створено кафедру «Історії та політичної науки» та розпочалось викладання політології, як академічної дисципліни?

- а) Колумбійський університет;
- б) Берлінський університет;
- в) Гарвардський університет;
- г) Колумбійський коледж.

10) Який метод політології приділяє велику увагу вивченню ірраціональних чинників політичної діяльності?

- а) соціологічний;
- б) системний;
- в) психоаналітичний;
- г) прикладний.

Тема 2. Основні етапи розвитку світової політичної думки

План

1. Античний період світової політичної думки.
2. Політична думка Середньовіччя та Відродження.
3. Політичні вчення періоду буржуазних революцій та Просвітництва.
4. Західна політична думка кінця XIX – XX ст.

Мета семінарського заняття – вивчення суспільно-політичного уявлення античного періоду, політичної думки періоду Середньовіччя та Відродження, періоду буржуазних революцій та Просвітництва. Сучасна політична думка. Особливостей становлення і розвитку західної політичної думки кінця XIX – XX ст.

Короткий зміст

Політична думка Стародавнього світу: Єгипет, Вавилон, Китай, Індія. Політичні доктрини античності. Платон і Аристотель. Цицерон і Полібій. Політичні вчення доби Середньовіччя. Політичні ідеї мислителів епохи Відродження. Н. Макіавеллі та його роль у конституюванні політичної науки як окремої галузі знання. Політична думка Нового часу: Гуго Гроцій, Томас Гоббс, Дж. Локк, французькі та німецькі просвітники, Г. Гегель і марксизм. Політологічні доктрини XX століття.

Термінологічний словник : генеза, теологія, влада, держава, республіка, монархія, олігархія, право, демократія, аристократія, тиранія, конфуціанство, даосизм, політія, макіавеллізм, поділ влади, народний суверенітет, марксизм.

Key words : governance, social strata, state, forms of power, strength, social contract

Тести:

1. Термін «політологія» утворено з двох грецьких слів «politikē» і «logos», що в перекладі означає:

- а) «політична галузь»;
- б) «політична історія»;
- в) «наука про політику»;
- г) «вчення про політику».

2. Що є предметом політології?

- а) реальні політичні процеси;
- б) вивчення природи і сутності політичної влади, зміст і механізми здійснення;
- в) методи політичних досліджень;
- г) функції політології.

3. Політологія – це:

а) це галузь знань про політику, закони функціонування і розвитку політичного життя держави і суспільства, що відбивають процес включення соціальних груп, особистостей у діяльність з вираження політичних інтересів і політичної влади;

б) це наука яка вивчає політичну історію різних країн світу;

в) це впорядкована сукупність політичних інститутів, політичних відносин, ідей, норм і традицій, спрямованих на здійснення політичної влади, керування та регулювання суспільно - політичних процесів;

г) це наука яка забезпечує політичну стабільність, вироблення політичного курсу, що відповідає потребам максимально широких верств населення або потребам підтримки політичного панування класу власника.

4) Соціологічний метод політології акцентує увагу на:

а) політичних явищах і процесах в часі і просторі, аналізує політичні зміни в контексті зв'язку минулого, сьогодення і майбутнього;

б) вивченні взаємодії політичних інститутів: права, держави, політичних партій і рухів, аналізує формальні правила прийняття політичних рішень;

в) виробленні ідеального політичного порядку і необхідність підведення під нього реально існуючих відносин;

г) залежності політики від соціальних факторів: економіки, ідеології, культури, соціальної структури, на взаємодії соціальних

груп, кожна з яких переслідує свої власні інтереси.

5. Категорії політології можна умовно поділити на дві групи:

- а) загальнонаукові суспільствознавчі та спеціальні політологічні;
- б) історичні та сучасні;
- в) суспільні та політичні;
- г) ідеологічно історичні та наукові.

6. Хто з цих мислителів виділив та обґрунтував політичну науку як відносно самостійну галузь суспільного знання?

- а) Б.Спіноза;
- б) Н.Макіавеллі;
- в) Ж.–Ж.Руссо;
- г) Т.Гоббс.

7. Яка із функцій політології пов'язана з розвитком політичної культури громадян, з формуванням в них здатності адекватно представляти свої права та можливості свідомої участі в політичному житті?

- а) теоретико-пізнавальна;
- б) прогностична;
- в) соціалізаційна;
- г) прикладна.

8. У якому році за ініціативою ЮНЕСКО було організовано Міжнародну асоціацію політичних наук?

- а) 1948;
- б) 1857;
- в) 1876;
- г) 1985.

9. У якому навчальному закладі у 1857 р. створено кафедру «Історії та політичної науки» та розпочалось викладання політології, як академічної дисципліни?

- а) Колумбійський університет;
- б) Берлінський університет;
- в) Гарвардський університет;
- г) Колумбійський коледж.

10) Який метод політології приділяє велику увагу вивченню ірраціональних чинників політичної діяльності?

- а) соціологічний; в) психоаналітичний;
- б) системний; г) прикладний.

Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні

План

1. Українська політична думка в X-XVIII ст.
2. Українська політична думка XIX ст.
3. Українська політична думка першої половини XX ст.

Мета семінарського заняття – вивчити етапи зародження суспільно-політичних концепцій в контексті входження Русі у духовний світ візантійського християнства: «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона, «Руська правда» Ярослава Мудрого, «Повчання дітям» Володимира Мономаха, «Повість минулих літ» літописця Нестора. Дослідити розвиток думки у працях С. Оріховського, І. Вишенського, П. Могили, С. Яворського, Ф. Прокоповича, гетьманів Б.Хмельницького, І. Виговського, І.Мазепу, П.Орлика (XVI-XVIII ст.). Основоположення та традиції Кирило-Мефодіївського братства у поглядах М. Костомарова, М. Драгоманова, М. Грушевського. Конституювання ідеї незалежності й відродження української нації та української державності (М. Міхновський, Д. Донцов, В. Вінниченко, В. Липинський).

Короткий зміст

Зародження суспільно-політичних концепцій в контексті входження Русі у духовний світ візантійського християнства: «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона, «Руська правда» Ярослава Мудрого, «Повчання дітям» Володимира Мономаха, «Повість минулих літ» літописця Нестора. Розвиток думки у працях С. Оріховського, І. Вишенського, П. Могили, С. Яворського, Ф. Прокоповича, гетьманів Б.Хмельницького, І. Виговського, І.Мазепу, П.Орлика (XVI-XVIII ст.). Основоположення та традиції Кирило-Мефодіївського братства у поглядах М. Костомарова, М. Драгоманова, М. Грушевського. Конституювання ідеї незалежності й відродження української нації та української державності (М. Міхновський, Д. Донцов, В. Вінниченко, В. Липинський).

Термінологічний словник : абсолютизм, автономія, анексія, догма, екстремізм, інкорпорація, класократія, комунізм, консерватизм, лібералізм, націоналізм, націологія, нація, неоконсерватизм, перманентність, романтизм, фанатизм.

Key words : political history, evolution, independence, foreign subjection, strife, national liberation struggle, hetmanship, cossacks

Тести:

- 1) Під чий вплив формувався початковий етап політичної думки в Україні ?
 - а) політичної думки Візантії;
 - б) політичної думки Російської імперії;
 - в) політичної думки Золотої Орди;
 - г) політичної думки Великого князівства Литовського та Польщі.
- 2) Яка ідея розвитку державно-політичної думки у Київській Русі покладена в основу «Слово о полку Ігоревім»?
 - а) руйнація державності та територіальне розчленування країни;
 - б) критика тогочасного суспільного ладу та шляхти;
 - в) осмислення проблем міжнародних союзів і міждержавних об'єднань з суб'єктами тогочасної міжнародної політики;
 - г) необхідності політичного об'єднання руських земель і припинення міжусобної боротьби перед небезпекою іноземного поневолення.
3. Розв'язання яких проблем було запропоновано на державному рівні Богданом Хмельницьким у «Березневих статтях» 1654 р.?
 - а) поділу влади, створення незалежного військового суду для вирішення конфліктів між загальною Радою та гетьманом;
 - б) створення федералістського об'єднання у складі Польщі, Великого князівства Литовського і України;
 - в) встановлення міждержавного союзу з Московією;
 - г) уникнення зловживань владою та її чесний і справедливий характер.
4. Яке майбутнє української держави вбачав засновник Києво-Могилянської академії Петро Могила?
 - а) з сильним православним володарем, вірним вірі в Бога;
 - б) з абсолютною владою королів та царів;
 - в) з абсолютною владою Папи Римського;
 - г) під владою Османської імперії.
5. Хто уперше в умовах російської держави розробив концепцію освіченого абсолютизму, базуючись на теорії природного права й суспільного договору?

- а) Богдан Хмельницький;
 - б) Петро Могила;
 - в) Стефан Яворський;
 - г) Феофан Прокопович.
6. Кого прийнято вважати першим українським політологом?
- а) Тараса Шевченка;
 - б) Миколу Костомарова;
 - в) Івана Франка;
 - г) Михайла Грушевського.
7. Кому належить суспільно-політичних погляди, в яких головне місце посідають три категорії : «народ», «державна», «герой в історії»?
- а) Тарасу Шевченку;
 - б) Миколі Костомарову;
 - в) Івану Франку;
 - г) Михайлу Грушевському.
8. Хто відкрито заявив про колоніальний статус України у складі Російської імперії та право українського народу на самовизначення?
- а) Микола Міхновський;
 - б) Михайло Грушевський;
 - в) Михайло Драгоманов;
 - г) Микола Костомаров.
9. Який з діячів увійшов в історію української політичної думки як автор ідеології «інтегрального» націоналізму?
- а) Дмитро Донцов;
 - б) В'ячеслав Липинський;
 - в) Стефан Яворський;
 - г) Василь Білозерський.
10. Хто заснував консервативну школу української політології ?
- а) Дмитро Донцов;
 - б) Стефан Яворський;
 - в) В'ячеслав Липинський;
 - г) Василь Білозерський.

Тема 4. Політика і влада. Механізми реалізації

План

1. Політика як соціальне явище.
2. Сутність влади, її джерела та ресурси.
3. Ознаки та функції політичної влади.
4. Принципи організації і функціонування влади

Мета семінарського заняття – виявити сутність та специфіку політичної влади. Вивчити характеристику суб'єкту та об'єкту владних відносин, проблему легітимності політичної влади, легальність, форми здійснення політичної влади, діяльність та функції політичних інститутів. Визначити позитивні та негативні властивості бюрократичної системи, об'єктивні умови її функціонування, тенденції теократії.

Короткий зміст

Влада як універсальний соціальний феномен: огляд концепцій сучасної політології. Політична влада – фундаментальний чинник політичного процесу, визначальний компонент політичної системи суспільства. Виявлення сутності та специфіки політичної влади. Характеристика суб'єкту та об'єкту владних відносин. Проблема легітимності політичної влади. Легальність та легітимність. Форми здійснення політичної влади, діяльність та функції політичних інститутів. Бюрократія як соціальний механізм реалізації політичної влади. Позитивні та негативні властивості бюрократичної системи, об'єктивні умови її функціонування. Тенденція до етократії – загроза демократичним інститутам суспільства. Аграрна політика в Україні.

Термінологічний словник: політична влада, особливості політичної влади, класифікація влади, риси влади, функції політичної влади, принцип суверенітету, принцип легітимності, джерела влади, ресурси влади.

Key words : policy, definition, sources of authority, resources of authority, traditions, subjects, concepts, domination.

Тести

1. Влада здібних, найгідніших - це:
 - а) меритократія;
 - б) бюрократія;
 - в) охлократія;
 - г) демократія.
2. Який підхід інтерпретує владу як досягнення певних цілей і одержання результатів?
 - а) структуралістський;
 - б) біхевіористський;
 - в) телеологічний;
 - г) інструменталістський.
3. Зв'язки, взаємодії, відносини між структурними елементами влади, її інститутами, цінностями, нормами, соціальний та політичний контроль входять в систему влади як:
 - а) суб'єкт влади;
 - б) механізм влади;
 - в) об'єкт влади;
 - г) повноваження влади.
4. Плутократія – це влада...
 - а) фахівців;
 - б) влада багатих;
 - в) майновитих;
 - г) чиновників.
5. Правління невеликої групи людей – це...
 - а) поліархія;
 - б) олігархія;
 - в) анархія;
 - г) монархія.
6. Якої функції влади не існує?
 - а) законодавча;
 - б) виконавча;
 - в) культурна;

г) судова.

7. Легітимність політичної влади це ...

а) юридична законність влади;

б) підтримка влади населенням, переконаність у необхідності підкорення;

в) верховенство та повнота влади держави на всій її території;

г) здатність впливати на поведінку окремих людей, соціальних груп, організацій або суспільства в цілому, з метою досягнення певних цілей.

8. Харизматичний тип влади, це коли

а) влада ґрунтується на традиціях і звичаях, які існують у суспільстві

б) влада базується на вірі народу у свого лідера, вождя

в) влада опирається на правові норми

г) влада характеризується високою компетентністю і активністю

9. Яким ресурсом влади є знання, інформація та засоби їх отримання?

а) економічним;

б) соціальним;

в) інформаційним;

г) демографічним.

10. Якою соціальною загрозою Т. Гоббс пояснював необхідність виникнення влади?

а) війна всіх проти всіх;

б) вселенський хаос;

в) расова дискримінація;

г) масовий психоз.

Тема 5. Політичні системи і політичні режими

План

1. Сутність, структура та функції політичної системи.
2. Типи політичних систем.
3. Поняття та типи політичного режиму. Тоталітаризм, авторитаризм.
4. Демократія : сутність, принципи, ознаки.

Мета – вивчити сутність, структуру і функції політичної системи, типологію політичних систем, особливості функціонування західного та східного типі політичного процесу, види політичних процесів. Розглянути людину як первинний суб'єкт політики. Вивчити поняття політичний режим, тоталітарні та авторитарні політичні режими, демократичний політичний режим, принципи та сутність демократичного політичного режиму, основні форми демократії, теоретичні моделі і проблеми втілення у політичну практику. Перспективи та особливості розбудови демократії в сучасній Україні.

Короткий зміст

Політична система як механізм формування і функціонування влади в суспільстві, чинник стабілізації і розвитку політичного життя. Основні елементи політичної системи, її інституційна, інформаційно-комунікативна і нормативно-регулятивна підсистеми. Місце і роль в політичній системі держави, політичних партій, ЗМІ, громадських організацій та об'єднань. Функції політичної системи: визначення цілей та завдань життєдіяльності суспільства, мобілізація ресурсів на досягнення поставлених цілей, інтеграція всіх елементів суспільства. Типологія політичних систем: тоталітарні авторитарні демократичні. Виборчі системи: мажоритарна, пропорційна, змішана. Політична модернізація. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.

Термінологічний словник: Політична система, політична система суспільства, типи політичних систем, компоненти політичної системи, політичний режим, суспільна організація, тоталітаризм, авторитаризм, демократія, пряма демократія, представницька демократія, комунікація, нігілізм

Key words : political systems, political regimes, totalitarianism, authoritarianism, democracy, systematic approach

Тести

1. Що таке політична система суспільства?

а) здатність і можливість здійснювати певний вплив на політичну діяльність і політичну поведінку людей та їх об'єднання за допомогою будь-яких засобів – волі, авторитету, права, насильства тощо;

б) організація політичної влади, яка поширюється на всю територію країни і її населення і володіє для цього спеціальним апаратом управління, видає обов'язкові для всіх постанови і володіє самостійністю при вирішенні внутрішніх і зовнішніх справ;

в) залучення громадян до політичної діяльності. За допомогою політичного рекрутування заповнюються осередки в політичній системі, в його основі лежить та або інша форма відбору;

г) цілісна, впорядкована сукупність політичних інститутів, політичних відносин, ідей, норм і традицій, спрямованих на здійснення політичної влади, керування та регулювання суспільно - політичних процесів.

2. Яким американським вченим був введений у політологію термін «політична система» в 50-60-і роки ХХ ст.:

а) Т. Парсонс;

б) Д. Істоном;

в) Г. Алмонд;

г) К. Дойч.

3. Які з перерахованих підсистем є складовою частиною політичної системи суспільства?

а) інституціональна;

б) нормативна;

в) соціальна;

г) комунікативна.

4. Яка функція політичної системи пов'язана з тлумаченням законів, припиненням дій, які порушують норми, врегулюванням конфліктів, накладенням санкцій за порушення норм?

- а) цілепокладання;
- б) мобілізаційна;
- в) розподільча;
- г) політичного реагування.

5. Яке з перерахованих положень відповідає функції «агрегація інтересів»?

а) залучення громадян до політичної діяльності. За допомогою політичного рекрутування заповнюються осередки в політичній системі, в його основі лежить та або інша форма відбору;

б) узагальнення і узгодження претензій і вимог, перетворення їх на деяку політичну позицію, додання їй вигляду політичної платформи, політичної заяви, програми;

в) встановлення загальних цілей розвитку інших сфер суспільного життя: економічної, соціальної, духовної тощо;

г) забезпечення максимального використання ресурсів суспільства відповідно до цілей і потреб суспільного розвитку.

1. За характером взаємодій політичної системи із зовнішнім середовищем політичні системи поділяються на:

- а) історичні та сучасні;
- б) внутрішні та зовнішні;
- в) головні та другорядні;
- г) закриті і відкриті.

2. Хто формує політичну систему країни?

- а) народ;
- б) політичні партії;
- в) суб'єкти політичної влади за підтримки народу;
- г) політична система формується спонтанно.

8. Що таке політичний режим?

а) способи й механізми формування та розподілу політичної влади у політичній системі, форми взаємозв'язків суб'єктів політичного процесу;

б) ранжування цілей залежно від їхньої природи та реальних можливостей здійснення на стратегічні й тактичні, а також визначення пріоритетів у досягненні різних цілей;

в) цілісна, впорядкована сукупність політичних інститутів, політичних відносин, ідей, норм і традицій, спрямованих на здійснення політичної влади, керування та регулювання суспільно - політичних процесів;

г) це система поведінки, існування людини в тому суспільному середовищі, що її оточує, відкритому для впливу зовнішніх і внутрішніх джерел.

9. Яка із функцій політичної системи забезпечує максимальне використання ресурсів суспільства відповідно до цілей і потреб суспільного розвитку є базовою?

а) агрегація інтересів;

б) мобілізаційна;

в) цілепокладання;

г) політичного реагування.

10. В чому сенс функції політичного реагування?

а) тлумачення законів, припинення дій, які порушують норми, врегулювання конфліктів, накладення санкцій за порушення норм;

б) розподіл ресурсів, благ, цінностей, статусів, послуг у суспільстві;

в) залучення громадян до політичної діяльності;

г) узагальнення і узгодження претензій і вимог, перетворення їх на деяку політичну позицію, додання їй вигляду політичної платформи, політичної заяви, програми.

Тема 6. Держава як суб'єкт політики. Правова держава.

План

1. Сутність, основні концепції походження та функції держави
2. Форми державного правління
3. Форми державного устрою
4. Правова держава: поняття, ознаки принципи функціонування

Мета – вивчити поняття держава, ознаки, сутність та функції держави, структуру та форми держави, форми державного правління, форми адміністративно-територіального устрою.

Короткий зміст

Проблема походження держави. Патерналістська, теологічна та договірна концепції про умови виникнення держави. Сучасні трактування сутності держави. Формотворчі чинники держави. Фундаментальні ознаки держави як головного елемента політичної системи. Функції держави та структура державної влади. Федералізм та унітаризм - основні принципи територіального державного устрою. Характеристика основних форм державного правління. Сучасні різновиди монархічної та республіканської форм правління. Методологічний сенс поняття політичного режиму. Типологія політичних режимів. Політичний режим в Україні: проблеми моделювання та визначення перспектив.

Термінологічний словник: Держава, державна влада, функції державної влади, принцип легітимності, легітимність влади, традиційна легітимність, харизматична легітимність, раціонально-правова (конституційна) легітимність, тимократія, охлократія, партократія, бюрократія, технократія.

Key words : state, principle of legitimacy, thymocracy, ochlocrasy, partyocracy, bureaucracy, technocracy, forms of government.

Тести

3) Держава – це:

д) добровільні об'єднання громадян, які виникають згідно з видами діяльності, соціальної активності й самодіяльності для задоволення і захисту їхніх багатогранних інтересів і запитів, діють відповідно до завдань і цілей, закріплених у їхніх статутах;

е) здатність і можливість здійснювати певний вплив на політичну діяльність і політичну поведінку людей та їх об'єднання за допомогою будь-яких засобів – волі, авторитету, права, насильства тощо;

ж) організація політичної влади, яка поширюється на всю територію країни і її населення і володіє для цього спеціальним апаратом управління, видає обов'язкові для всіх постанови і володіє самостійністю при вирішенні внутрішніх і зовнішніх справ;

з) цілісна, впорядкована сукупність політичних інститутів, політичних відносин, ідей, норм і традицій, спрямованих на здійснення політичної влади, керування та регулювання суспільно - політичних процесів.

4) Яка з перелічених концепцій пояснює виникнення держави, а також всі її рішення, діями і санкціями божественної волі?

- а) патріархальна;
- б) класова (марксистська);
- в) соціальна;
- г) теологічна.

5) Яка концепція походження держави розглядає державу як продукт сім'ї, яка розрослася до розмірів держави, при цьому влада правителя тлумачиться як влада батька в сім'ї, а відносини між підданими і володарями – як сімейні відносини?

- а) органічна;
- б) патріархальна;
- в) теологічна;
- г) класова.

6) Який погляд на державу обґрунтував англійський соціолог Г. Спенсер?

а) для підтримки порядку і придушення опору знадобилося створення державних органів і прийняття законів;

б) класова (марксистська) концепція трактує державу класову за походженням (з'являється разом з поділом суспільства на класи) і за суттю (орган класового панування: орган пригнічення одного класу іншим);

в) тільки після укладання суспільного договору безмежна свобода була введена в розумні межі шляхом створення держави як організації, покликаної забезпечити баланс різних суспільних інтересів, права і свободи особистості;

г) всі елементи держави взаємопов'язані і доповнюють один одного. Порушення цієї гармонії призводить до хвороби всього організму і навіть до його смерті.

7) Дайте визначення такій рисі держави як «організація суспільного життя на правових засадах».

а) без права, законодавства держава не в стані ефективно керувати суспільством, забезпечувати безумовну реалізацію рішень, що приймаються;

б) податки необхідні для утримання апарату управління і для матеріального забезпечення державної політики;

в) коли комплекс влади не збігається з усім населенням і з'являється прошарок професійних управлінців. Це відрізняє державу від родоплемінної організації, заснованої на принципах самоуправління;

г) це така властивість державної влади, яка виражається в івність державної влади, яка виражається в її верховенстві і незалежності стосовно будь-яких інших влад всередині країни, а також у сфері міждержавних відносин.

8) Яка з перелічених функцій не належить до зовнішніх?

а) розвиток співробітництва і інтеграції з іншими країнами та регіональними структурами;

б) забезпечення оборони країни;

в) економічна;

г) захист інтересів держави на міжнародній арені.

9) Що таке форма правління?

а) організація верховної державної влади, особливо вищих і центральних її органів, структуру, компетенцію, порядок утворення, тривалість їхніх повноважень, взаємовідносини з населенням, ступінь участі останнього в їх формуванні та функціонуванні;

б) сукупність партій (правлячих та опозиційних), які тісно пов'язані між собою та з державою і які беруть участь у здійсненні державної влади;

в) спосіб територіальної організації держави, що визначається принципами взаємовідносин держави як цілого і її територіальних складових;

г) держава, у якій організація й діяльність державної влади в її взаєминах з індивідами і їхніми об'єднаннями заснована на праві і йому відповідає.

10) Що не відноситься до форми правління «монархія» ?

- а) абсолютна монархія;
- б) дуалістична монархія;
- в) президентська монархія;
- г) парламентська монархія.

11) Яка республіка характеризується проголошенням принципу верховенства парламенту в системі органів державної влади, перед яким уряд несе політичну відповідальність?

- а) абсолютна;
- б) змішана;
- в) президентська;
- г) парламентська.

12) Союзна держава, територія якої складається з державних утворень, наділених юридичною і певною політичною самостійністю. Дайте визначення «формі державного устрою» - це:

- а) унітарна держава;
- б) федерація;
- в) республіка;
- г) конфедерація.

Тема 7. Політичні партії та громадські об'єднання. Громадянське суспільство

План

1. Сутність, походження, типи та функції політичних партій.
2. Сутність та типи партійних систем
3. Громадсько-політичні організації та рухи
4. Громадянське суспільство

Мета семінарського заняття - вивчити поняття громадянське суспільство, економічні, соціальні, духовно-культурні та політико-правові аспекти становлення та функціонування громадянського суспільства, сутність та типи партійних систем, громадсько-політичні організації та рухи, принципи взаємовідносин громадянського суспільства і держави.

Короткий зміст

Походження і сутність партій, їх функції. Типи партій. Партійні системи. Громадсько-політичні об'єднання та рухи. Проблема забезпечення демократичної спрямованості, соціальної конструктивності у діяльності політичних партій та суспільно-політичних рухів. Багатопартійність в Україні: історія, етапи становлення, сучасний стан і еволюція партійної системи.

Термінологічний словник: партія, партійна система, громадські організації, громадські об'єднання, громадянське суспільство, плюралізм

Key words : political party, social integration, political socialization, ideological doctrine, political course, public opinion, party system, civil society organizations, civil society, pluralism, opposition, factionalism, legitimacy

Тести:

1. Система самостійних і незалежних від держави суспільних інститутів і стосунків, які покликані забезпечити умови для самореалізації окремих індивідів і колективів, приватних інтересів і потреб - це:
 - а) партійна система;
 - б) громадянське суспільство;
 - в) політична партія;
 - г) громадсько-політичні організації та рухи.
2. Головним суб'єктом громадянського суспільства є:
 - а) автономна особа;
 - б) народ;
 - в) територія;
 - г) президент.
3. Одним із показників сформованого в державі громадянського суспільства є:
 - а) переважання «вищого класу»;
 - б) переважання «нижчого класу»;
 - в) переважання «середнього класу»;
 - г) рівність всіх класів.
4. Продукт буржуазної епохи, який формується переважно знизу, спонтанно як результат розкріпачення індивідів, їх перетворення з підданих держави у вільних громадян-власників, готових узяти на себе господарську і політичну відповідальність-це:
 - а) партійна система;
 - б) громадянське суспільство;
 - в) політична партія;
 - г) громадсько-політичні організації та рухи.
5. Неодмінний елемент громадянського суспільства-це:
 - а) власність;
 - б) досконала монополія;
 - в) вільна праця та її належні умови;
 - г) наявність національних меншин.

6. Для розбудови і функціонування демократії необхідним є:
- а) правова держава;
 - б) джерела влади;
 - в) ресурси влади;
 - г) правова держава і громадянське суспільство.
7. Де зародилась ідея громадянського суспільства?
- а) у Європі;
 - б) у Китаї;
 - в) у США;
 - г) у Франції.
8. Механізмом узгодження правової держави та громадянського суспільства є:
- а) суспільство;
 - б) влада;
 - в) політичний процес;
 - г) держава.
9. Загроза того, що держава хоче поглинати громадянське суспільство - це складова якої концепції?
- а) ліберальної;
 - б) демократичної;
 - в) позитивно-ліберальної;
 - г) соціал-демократичної.
10. Яка з концепцій розглядає приватну власність, як основу свободи людини?
- а) ліберальна;
 - б) демократична;
 - в) позитивно-ліберальна;
 - г) соціал-демократична.

Тема 8. Політичний процес та політична культура

План

1. Сутність і структура політичного процесу
2. Типологія політичного процесу
3. Політична діяльність і політична поведінка
4. Політична культура: сутність, структура, види, функції

Key words : political process, reform, rebellion, riot rebellion, putsch, rally, political campaign, demonstration, strike, political behavior, delegation of powers, electorate, political culture

Мета – вивчити поняття та характерні ознаки політичного процесу. Суб'єкт і об'єкт політичного процесу, рушійні сили та критерії ефективності політичного процесу. Політична участь, політична діяльність, політична поведінка. Феномен лобізму. Сутність і структуру політичної культури. Функції політичної культури. Типологію політичної культури. Політичну соціалізацію. Політичну культуру сучасного українського суспільства.

Короткий зміст

Поняття та характерні ознаки політичного процесу. Суб'єкт і об'єкт політичного процесу, рушійні сили та критерії ефективності політичного процесу. Політична участь, політична діяльність, політична поведінка. Феномен лобізму.

Сутність і структура політичної культури. Функції політичної культури. Типологія політичної культури. Політична соціалізація. Політична культура сучасного українського суспільства.

Термінологічний словник: політична партія, кадрові партії, масові політичні партії, партійна система, типи партійних систем, громадські організації, громадянське суспільство

Тести

1. Опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблема влади, формування, розвиток і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів; сукупність поглядів, оцінок, установок, які, відображаючи політико-владні відносини, набувають відносної самостійності – це:
 - а) політична культура;
 - б) політична ідеологія;
 - в) політична свідомість;
 - г) політичне мислення.
2. Сукупність цінностей, установок, переконань, орієнтацій і символів, що їх виражають, які є загальноприйнятими і які служать упорядкуванню політичного досвіду і регулюванню політичної поведінки всіх членів суспільства - це:
 - а) політична культура;
 - б) політична свідомість;
 - в) політичне мислення;
 - г) політична ідеологія.
3. Система концептуально оформлених політичних, правових, релігійних, естетичних і філософських уявлень, поглядів та ідей, які відображають ставлення людей до дійсності й одне до одного, способи пізнання та інтерпретації буття з позицій цілей, ідеалів, інтересів певних соціальних груп та суб'єктів політики – це:
 - а) політична культура;
 - б) політична свідомість;
 - в) політична ідеологія;
 - г) політичне мислення.
4. Тип політичної культури, що характеризується сильною прихильністю до існуючим в країні політичних інститутів і режиму влади, що поєднується з низькою індивідуальною активністю населення:
 - а) підданський;
 - б) патріархальний;
 - в) активістський;
 - г) традиційний.
- 5) До функцій політичної культури відносяться:
 - а) реалізація національних інтересів;
 - б) організаторська;
 - в) комунікативна;

- г) виховна.
- 6) Режим, який включає народний суверенітет, політичний плюралізм, консенсуальний тип політичної культури, правові гарантії політичних, громадянських і культурних свобод:
- а) анархо-демократичний;
 - б) тоталітарний;
 - в) авторитарний;
 - г) демократичний.
- 7) Характерною рисою активістської політичної культури є:
- а) її носії повністю включені в політичний процес, визначають його перебіг і розвиток;
 - б) брак інтересу до політичного життя;
 - в) культура ухвалення і реалізації політичних рішень;
 - г) символічна, некритична позиція людини.
- 8) Свідома, цілеспрямована діяльність людей або великих суспільних груп щодо реалізації своїх політичних інтересів, цілей, що передбачає участь в управлінні державними та суспільними справами - це:
- а) політична свідомість;
 - б) політична діяльність;
 - в) політична участь;
 - г) політичне відчуження.
- 9) Як називається вплив громадян на функціонування політичної системи, формування політичних інститутів і процес вироблення політичних рішень?
- а) політична свідомість;
 - б) політична поведінка;
 - в) політична участь;
 - г) політичне відчуження.
- 10) Термін «політична культура» вперше ввів у науковий обіг:
- а) Л. Дітмер;
 - б) С. Верба;
 - в) І. Гердер;
 - г) Д. Мервік.

Тема 9. Вибори і виборчі системи

План

1. Поняття виборчої системи та її типи.
2. Демократичні принципи проведення виборів.
3. Типові порушення виборчого процесу.

Key words : electoral system, national sovereignty, majority system, proportional system, free elections, active suffrage, passive electoral law, residence permit, election propaganda, agitation, voting, administrative resource.

Мета – вивчити поняття виборів та виборчої системи, демократичних принципів організації та проведення виборчого процесу. Розглянути етапи виборчого процесу, типи виборчих систем, їх переваги та недоліки, найбільш оптимальні для України виборчі системи, типові порушення виборчого права і демократичних принципів виборчого процесу, адміністративний ресурс.

Короткий зміст

Сутність ідеї правової держави. Основні теоретичні засади концепції правової держави у викладенні початківців. Сучасні уявлення та трактування теорії правової держави. Головні суттєві ознаки правової держави. Теоретичний та практичний сенс ідеї розподілу влад. Принципи співвідношення права і держави. Чинники взаємодії держави та громадянського суспільства. Права і свободи людини і громадянина в правовій державі. Основні напрямки формування правової держави в Україні. Виникнення ідеї громадянського суспільства. Громадянське суспільство: сутність та найважливіші структурні елементи. Принцип розподілу різних сфер суспільного життя.

Термінологічний словник : виборча система, мажоритарна система, пропорційна система, процедури виборчої кампанії, передвиборна пропаганда, агітація, голосування, адміністративний ресурс

Тести

- 1) Виборча система в Україні є:
 - а) пропорційно-мажоритарна;
 - б) мажоритарна;
 - в) пропорційна;
 - г) мажоритарно-пропорційна.
- 2) Президента України вибирають на термін:
 - а) 5 років;
 - б) 4 роки;
 - в) 10 років;
 - г) 2 роки.
- 3) Виборча система, яка передбачає, що перемогу отримує кандидат, котрий набрав встановлену законом більшість голосів, це:
 - а) мажоритарна;
 - б) пропорційна;
 - в) змішана.
 - г) мажоритарно - пропорційна.
- 4) Сукупність яких норм виборчого законодавства, забезпечує додержання демократичних принципів виборів?
 - а) вибори є вільними, рівними;
 - б) вибори є вільними, рівними, таємними;
 - в) вибори є регулярними, систематичними;
 - г) вибори є загальними, рівними, прямими, таємними.
- 5) Мінімальний відсоток голосів виборців, який має отримати список партії, щоб кандидати від неї могли отримати депутатські мандати (в Україні)?
 - а) 10% голосів виборців;
 - б) 5% голосів виборців;
 - в) 4% голосів виборців;
 - г) 1% голосів виборців.
- 6) Які вимоги ставить Конституція України до кандидата в Президента України?

а) громадянин України, який на день виборів досяг 35 років, має право голосу, проживає протягом 10 останніх років, володіє державною мовою;

б) громадянин України, який досяг 30 років, має право голосу, проживає 5 останніх років;

в) громадянин України, який на день виборів досяг 40 року, володіє державною мовою;

г) дієздатний громадянин України.

7) Президент, якого обирає парламент, є лише номінальним главою держави, в основному виконує представницькі функції.

а) республіка;

б) президентська республіка;

в) змішана республіка;

г) парламентська республіка.

8) З якого віку громадяни України мають право голосу на виборах:

а) з 17 років;

б) з 21 років;

в) з 15 років;

г) з 18 років;

9) Знання своїх обов'язків і прав, уміння ними користуватися; поважне відношення до права, що протистоїть «правовому нігілізму» (віра в право чинності й невір'я в чинність права)

а) правова культура громадян;

б) наявність Конституційного Суду;

в) верховенство закону й права;

г) взаємна відповідальність держави й громадянина.

10) Порушення, сутність якого полягає в тому, щоб за певну плату виборець вніс і опустив в урну попередньо відмічений бюлетень, а свій чистий віддав «покупцю».

а) заміна урн для голосування;

б) купівля чистих бюлетенів;

в) перепис результатів голосування;

г) вкидання потрібних бюлетенів.

Тема 10. Політичні еліти та політичне лідерство

План:

1. Поняття, склад та функції політичної еліти.
2. Рекрутування еліти: сутність, типи
3. Сутність, типи та функції політичного лідерства.

Key words : political elite, recruitment, pluralism, quasi-elite, legitimacy, ideological values, social monitoring, guilds, selectorate, nomenclature, political leader, chief, political marketing

Мета – вивчити що таке політична еліта і як можна її класифікувати, які функції виконує політична еліта, чим відрізняється антрепренерська система рекрутування еліти від системи гільдій. Кого можна назвати політичним лідером та якими рисами та ознаками виділяють типи політичних лідерів. Які чинники впливають на процес становлення політичного лідера. Чому для успішної діяльності політичного лідера важливо використовувати політичний маркетинг.

Короткий зміст

Поняття, склад та функції політичної еліти. Вимоги до політичної еліти.

Рекрутування еліти: сутність, типи (антрепренерська, система гільдій, феномен номенклатури), зв'язок із політичним режимом, особливості еволюції рекрутування еліти в сучасній Україні.

Сутність, типи та функції політичного лідерства. Стель політичного лідерства. Вимоги до політичного лідера. Політичний маркетинг: поняття, принципи, особливості реалізації

Термінологічний словник : рекрутування, плюралізм, квазіеліта, легітимність, ідеологічні цінності, соціальний моніторинг, гільдії, селекторат, номенклатура, політичний лідер, вождь, політичний маркетинг

Тема 11. Політичні конфлікти і політичні кризи

План:

1. Поняття, типи та види політичних конфліктів.
2. Етапи розгортання політичних конфліктів та їх наслідки.
3. Політичні кризи : поняття, різновиди, форми.
4. Запобігання та врегулювання конфліктів.

Key words : conflict, political crisis, dispute, struggle, competition, differences, differentiation, typology of conflicts, coalition, political bargaining, social cohesion

Мета – вивчити що таке політична криза та за якими критеріями класифікують політичні конфлікти. Які функції виконує політичний конфлікт. Які є етапи розгортання політичного конфлікту. Причини конституційної кризи. Чим відрізняється урядова криза від парламентської, чи пов'язані вони між собою. Що нового вніс у вчення про соціальну згоду М. Вебер. Чому діалогізація суспільно-політичного життя є передумовою попередження і врегулювання політичних конфліктів.

Короткий зміст

Поняття конфлікту, ознаки та сутність політичного конфлікту. Стадії політичного конфлікту та його структура. Способи та форми запобігання та мінімізації деструктивних наслідків політичного конфлікту. Поняття політичної кризи. Характерні риси конституційної, парламентської, урядової кризи. Їх причини, особливості перебігу в залежності від типу політичного режиму, способи розв'язання.

Термінологічний словник : конфлікт, політична криза, спір, боротьба, конкуренція, розбіжності, розмежування, типологія конфліктів, коаліція, політичний торг, соціальна згуртованість

Тема 12. Світовий політичний процес і міжнародні відносини

План

1. Світовий політичний процес: поняття, його компоненти, особливості післявоєнного розвитку і сучасні тенденції.
2. Міжнародні відносини, поняття і принципи.
3. Національний інтерес, національна безпека. Геополітичні чинники міжнародної безпеки.
4. Україна в системі геополітичних координат.

Key words : leadership, politychemical elitism, lightness, massiveness, top management

Мета – вивчити основні поняття та головні теорії політичної еліти. Функції, типи еліт та способи легітимації влади. Сутність і стилі політичного лідерства. Типологія лідерства. Лідер і оточення, лідер і маси.

Короткий зміст

Поняття, суб'єкти та динаміка міжнародних відносин. Принципи та норми міжнародного права – основи світового політичного процесу.

Принципи, форми реалізації та функції зовнішньої політики.

Національний інтерес. Геополітика про збереження суверенітету й територіальної цілісності, а також місця і ролі держави в певному територіальному просторі, поширення впливу шляхом військової, економічної та інформаційної експансії, забезпечення балансу сил через міжнародні політичні, правові й економічні інститути.

Термінологічний словник : лідерство, політична еліта, легітимність, маси, правляча верхівка

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення соціології як науки.
2. Назвіть основні риси, що характеризують специфіку «соціального».
3. Яка відмінність між поняттями «об'єкт соціології» і «предмет соціології»?
4. Які складові входять до структури соціології?
5. В чому полягають основні функції соціології?
6. Чим обумовлено особливе місце соціології в системі суспільних і гуманітарних наук?
7. Для чого розробляється програма дослідження?
8. Що таке інтерпретація поняття?
9. Чому треба проводити вибірку?
10. Як можна забезпечити репрезентативність у дослідженні?
11. Питання для самоконтролю
12. Чому суспільство розглядається як соціальна система?
13. Що таке соціальний розвиток і яких форм він набуває в процесі життєдіяльності людей?
14. Які типи соціальних спільностей ви знаєте?
15. Які функції в суспільстві виконують соціальні інститути?
16. Соціальний статус людини в суспільстві обумовлюється :
 - національністю
 - політичними пристрастями
 - конфесійною приналежністю
 - соціальними характеристиками
 - моральним авторитетом?
17. Критеріями виділення соціальних груп за теорією соціальної стратифікації є:
 - ставлення до засобів виробництва
 - становище у системі володіння владою
 - способи і розміри одержуваних прибутків
 - рівень прибутку
 - рівень престижу тієї чи іншої соціальної групи

-рівень освіти

-можливість присвоювати собі продукти чужої праці

18. Які верстви населення традиційно відносять до «середнього класу» і чим це зумовлено?

19. Що розуміють під політичною наукою? Зазначте її роль і місце серед інших соціальних наук.

20. Який предмет політології?

21. Назвіть основні методи наукового дослідження, що ними користується політологія.

22. Що таке політика? Як розуміти, що політика є не тільки науковою, а й мистецтвом?

23. Зазначте основні категорії політології.

24. Яку роль відіграє політологія у житті суспільства?

25. Зазначте головні етапи формування і розвитку політичної думки.

26. Які політичні ідеї мислителів стародавнього Сходу та античності звучать актуально у сьогоденні ?

27. Зазначте спільне і відмінне у концепціях «природних прав» та «суспільного договору» провідних теоретиків Нового Часу.

28. Які важливіші соціально-політичні ідеї виникли у XIX ст.?

29. Основні школи і науково-теоретичні напрямки XX ст.

30. Охарактеризуйте основні періоди розвитку української політичної думки XI- початку XIX ст. та назвіть найвидатніших мислителів з цих періодів.

31. Зазначте основні концепції походження та сутності держави у політичній думці минулого та сучасній політології.

32. Які головні чинники обумовлюють процес утворення державної організації суспільства?

33. За якими основними ознаками держава відрізняється від інших політичних інститутів суспільства?

34. Зазначте головні обставини, що спричиняють посилення позицій сучасної держави.

35. Порівняйте основні різновиди республіканської форми правління. У чому їх недоліки та переваги.

36. Який зміст має поняття «соціальна держава»?
37. Як співвідносяться між собою соціальні інститути держави та права?
38. Зазначте головні ознаки, що характеризують правову державу на відміну від політичної держави?
39. Розкрийте зміст терміну «громадянське суспільство», назвіть головні складові громадянського суспільства.
40. Як взаємодіють держава та громадянське суспільство за умов різних політичних режимів?
41. Зазначте головні напрямки формування правової держави в Україні.
42. Чим відрізняються політичні партії від громадських організацій а останні від громадських рухів?
43. Порівняйте умови виникнення та еволюції партійної системи у Великобританії та Україні.
44. Прослідкуйте взаємозв'язок політики з національною ідеєю в сучасній Україні.
45. Зазначте основні класифікації типів партій та партійних систем.
46. Назвіть функції політичних партій , громадських організацій і рухів у житті громадянського суспільства.
47. Проаналізуйте соціальну базу та правове підґрунтя існування античної, класичної та сучасної форм демократії.
48. Чому, на вашу думку, демократія з'явилася саме в Європі? Як співвідносяться демократія та революція?
49. В чому полягає загроза демократичному розвитку сучасної цивілізації?
50. Чи існує глобальна тенденція до прогресуючого утвердження демократії упродовж історії?

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Науки, що вивчають суспільство. Предмет і методи політології та соціології. Коло основних проблем.
2. Розвиток суспільствознавства в історії культури. Виникнення соціології та політології як окремих наукових галузей.
3. Розвиток суспільно-політичної думки в Україні, основні ідеї та концепції.
4. Суспільство як соціальна система, його базові елементи.
5. Громадська роль та функції суспільствознавчих наук.
6. Соціальна структура суспільства. Важливіші критерії диференціації соціальних спільностей.
7. Теорії соціальної стратифікації та соціальної мобільності, їх методологічний сенс.
8. Місце і роль соціальних інститутів у функціонуванні та розвитку суспільства.
9. Основні проблеми аграрної сфери у соціологічних дослідженнях.
10. Процес урбанізації як головний предмет досліджень соціології міста.
11. Людина як об'єкт соціологічних досліджень. Соціальна структура особистості.
12. Економічна сфера суспільства з точки зору соціології. Специфіка соціологічного аналізу економіки.
13. Виникнення і розвиток соціології праці у ХХ ст. Основні парадигми західної індустріальної соціології.
14. Соціологія управління й менеджмент. Коло проблем. Спільне та відмінне.
15. Структура та функції трудового колективу.

16. Молодь як специфічна соціальна спільність, її особливості та основні характеристики.

17. Соціальна екологія і соціальні проблеми розвитку сучасного сільськогосподарського виробництва.

18. Соціологічні теорії конфлікту. Негативне і позитивне соціальне значення конфліктів.

19. Етносоціальні групи як основний предмет дослідження соціології націй.

20. Шлюб та сім'я – фундаментальні соціальні інститути. Специфіка їх соціального аналізу.

21. Соціальні функції сім'ї. Проблеми сімейно-шлюбних відносин наприкінці ХХ ст.

22. Соціальні проблеми виховання та освіти, їх соціологічне дослідження.

23. Методика конкретних соціологічних досліджень.

24. Суспільне значення і роль емпіричних соціологічних досліджень.

25. Девіантна поведінка як предмет соціологічного аналізу. Основні види девіації.

26. Політична система суспільства, її основні елементи.

27. Феномен влади. Суб'єкт та об'єкт владних відносин. Специфіка політичної влади.

28. Проблема легітимності політичної влади.

29. Механізм здійснення політичної влади. Основні політичні інститути.

30. Політична влада і бюрократія: проблеми взаємодії.

31. Поняття політичної еліти. Класичні та сучасні концепції елітизму.

32. Політичне лідерство як суспільний феномен. Функції та різновиди політичного лідерства.

33. Держава-головний елемент політичної системи суспільства. Її основні ознаки та характеристики.
34. Державно-політичний устрій суспільства. Головні принципи організації.
35. Поняття політичного режиму, його методологічне значення.
36. Політичні режими диктаторського типу.
37. Демократичний політичний режим. Основні принципи організації політичної влади.
38. Сутність політичних партій, їх суспільно-політичні функції.
39. Типологія політичних партій. Палітра політичних партій в Україні.
40. Громадсько-політичні організації та рухи, їх суспільне значення.
41. Політичний процес і політична діяльність.
42. Методи і засоби політичної діяльності. Політичний конфлікт і політичний консенсус.
43. Роль і місце опозиції в системі влади. Насильництво в політиці.
44. Правова держава : сутність та головні принципи.
45. Громадське суспільство, головні елементи та принципи взаємодії з державою .
46. Конституційні права і свободи особистості.
47. Загальна характеристика суті ідеології, її функцій.
48. Політична культура і свідомість, їх місце і роль в політичній системі суспільства.
49. Національне в політиці. Націоналізм та державність.
50. Світовий політичний процес. Сучасна політична реальність.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранівський В. Ф. Політологія [Текст] : підручник / В. Ф. Баранівський ; Нац. акад. упр. Київ : НАУ, 2016. 235 с.
2. Воронянський О.В. Політологія : підручник / [Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В.] ; Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка. Харків : ХНТУСГ ім. Петра Василенка, 2017. 179 с.
3. Козирєв М. П. Соціологія: підручник / М. П. Козирєв. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 656 с.
4. Лесік І. М. Соціологія : курс лекцій / І. М. Лесік. Миколаїв : МНАУ, 2017. 208 с.
5. Лесік І. М. Соціологія [Електронний ресурс] : плани семінарських занять, ключові поняття, питання для контролю і самоконтролю, творчі завдання, вправи, тести для здобувачів вищої освіти ступеня "бакалавр" спеціальностей 071 "Облік і оподаткування", денної форми навчання / І. М. Лесік. – Миколаїв : МНАУ, 2019. 64 с.
6. Лесік І. М. Соціологія та політологія [Електронний ресурс] : плани семінар. занять, метод. реком. для самост. роботи здобувачів вищої освіти "бакалавр" 1 курсу спец. 073 "Менеджмент" денної форм навч. / уклад. І. М. Лесік. Миколаїв : МНАУ, 2016. 43 с.
7. Лесік І. М. Соціологія. Політологія [Електронний ресурс] : плани семінарських занять, ключові поняття, питання для контролю і самоконтролю, творчі завдання, вправи, тести для здобувачів вищої освіти ступеня "бакалавр" спеціальностей 074 "Публічне управління та адміністрування" / уклад. І. М. Лесік. Електрон. текст. дані. Миколаїв : МНАУ, 2018. 87 с.
8. Лукашевич М. П. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії : навч. посіб. / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. К. : МАУП, 2013. 464 с.

9. Політологія : підручник / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. К. : Академія, 2013. 567 с.
10. Політологія: Навчальний посібник / М. П. Гетьманчук, В. К. Грищук, Я. Б. Турчин [та ін.] ; К.: Знання, 2010. 415с.
11. Політологія: підручник / [М. П. Требін та ін.]; за ред. проф. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.
12. Сірій Є. В. Соціологія : загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : навч. посіб. Є. В Сірій. К. : Атика, 2014. 480 с.
13. Ханстантинов В. О. Політологія : курс лекцій / В. О. Ханстантинов. МНАУ, 2015. 161 с.
14. Черниш Н. Й. Соціологія : підручник за рейтингово-модульною системою навчання / Н. Й. Черниш. К. : Знання, 2009. 468 с.

Для нотаток

Навчальне видання

Соціологія та політологія:
збірник тестових завдань
для поточного і підсумкового контролю
і самостійної роботи здобувачів вищої освіти
денної і заочної форм навчання усіх спеціальностей

Укладач: Лесік Ірина Миколаївна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 5,5.
Тираж 100 прим. Зам. №_

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкт видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013 р.